

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ГРЕЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ
КАФЕДРА РОСІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ**

До захисту допустити:
Зав. кафедри
«___» _____ 20__ р.

Кваліфікаційна робота
за освітнім ступенем «Магістр» на тему:
«Використання буктрейлера на уроках зарубіжної літератури»

Студентки факультету грецької філології та перекладу спеціальності 014 Середня освіта ОПП Середня освіта. Мова та література (російська)
освітнього ступеня «Магістр»
Ізьо Ірини Володимирівни

Науковий керівник:
Звиняцьковський Володимир Янович,
доктор філологічних наук, професор кафедри слов'янської філології та перекладу

Рецензент: Цибенко Ларіса Гаріївна,
вчитель-методист, заступник директора
Міського технічного ліцею

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою _____
Секретар ЕК _____
«___» _____ 202__ р.

Маріуполь – 2020

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ГРЕЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ
КАФЕДРА СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ

Освітній ступінь «Магістр»

Шифр та назва спеціальності 014.02 Середня освіта. Мова та література
(російська)

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри д.філол.н., професор

_____ В.Я. Звinyaцьковський

« ____ » _____ 20__ р.

ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Ізю Ірини Володимирівни

1. Тема роботи Використання буктрейлера на уроках зарубіжної літератури, керівник роботи Звinyaцьковський Володимир Янович, д. філол. наук, професор затверджені наказом Маріупольського державного університету від « ____ » _____ 20__ року № _____
2. Строк подання студентом роботи _____
3. Вихідні дані до роботи Кваліфікаційна завершує підготовку студента ОС «Магістр» зі спеціальності «Середня освіта. Мова та література (російська)» та висвічує рівень підготовки студента до вирішення теоретичних та практичних завдань, пов'язаних з проблемами викладання літератури у старшій школі. Мета дослідження – розробити, обґрунтувати та вивчити практичний досвід використання методики проектної діяльності при вивченні інтегрованого курсу літератури у старших класах. Кваліфікаційна робота є самостійним навчальним дослідженням, в якому обґрунтовано актуальність, що полягає у відсутності

теоретичної та методологічної бази для дослідження ефективності використання «освітнього» буктрейлера при вивченні зарубіжної літератури, розглянуті основні теоретичні питання, проаналізовано досвід роботи КЗ «Гімназії зі структурним підрозділом початкової школи № 58» та підбиті підсумки.

4. Зміст роботи

Розділ 1: розглядаються поняття читацької активності та основні сегменти, що служать для її формування, поняття читацької компетентності, а також підіймається питання медіаосвіти як нової сторінки в сучасній педагогічній думці.

Розділ 2: вивчити досвід використання «освітнього» буктрейлера, засобами експериментального дослідження (констатуючий експеримент) дослідити рівень читацької активності учнів.

5. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1.	Звиняцьковський В.Я., професор кафедри СФП		
Розділ 2.	Звиняцьковський В.Я., професор кафедри СФП		

6. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії за обраною темою у вигляді робочої картотеки		
2.	Оброблення та систематизація інформації, конспектування наукових джерел та навчально-		

	методичної літератури.		
3.	Складання робочого плану дипломного дослідження		
5.	Виклад матеріалу основної частини дипломної роботи.		
6.	Представлення дипломного дослідження керівнику та рецензенту		
8.	Попередній захист основних положень роботи на засіданні випускаючої кафедри		
9.	Оприлюднення результатів проведеного дослідження та захист дипломної роботи.		

Студент _____

І.В. Ізьо

Науковий керівник роботи _____ В.Я. Звиняцьковський

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ПРОБЛЕМА ЧИТАЦЬКОЇ АКТИВНОСТІ ТА МЕДІАОСВІТА..	12
1.1 Розвиток читацьких інтересів учнів	12
1.2 Читацька компетентність та методи підвищення читацької активності ..	20
1.3 Медіаосвіта – нова сторінка в сучасній педагогічній думці	30
Висновки до розділу 1.....	49
РОЗДІЛ 2. БУКТРЕЙЛЕР ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ	51
2.1 Феномен візуалізації книги та поняття буктрейлера: визначення, сутність, типологія та використання.....	51
2.2 Освітній буктрейлер – етапи створення	63
2.3 Опис роботи по створенню буктрейлера	69
2.4 Результати роботи (констатуючий експеримент).....	80
Висновки до розділу 2	91
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	92
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	95
ДОДАТКИ	106

ВСТУП

Актуальність дослідження. Література беззаперечно постає формувальним чинником культури, моралі і цінностей людини, а літературознавча компетентність — невід'ємною складовою освіченої людини. За слушним спостереженням Л. Базиль «під впливом динамічного розвитку інформаційно-технологічного середовища, проблема формування освіченої людини актуалізувалася і набула нового змісту як у системі шкільної літературної освіти, так і літературознавчої підготовки у вищій школі» [3, с.2]. Дослідник під літературознавчою компетентністю розуміє професійно-особистісний феномен, що становить собою цілісний багаторівневий комплекс властивостей особистості, які забезпечують ефективне, раціональне і творче використання літературознавчих знань і філологічних умінь для вирішення професійних завдань, пов'язаних із успішною адаптацією особистості в суспільстві. Формуванню літературознавчої компетентності учнів середньої та старшої школи має сприяти спрямованість уроків зарубіжної літератури на інтеграцію з історією та інформатикою, а також виконання творчо-пошукових і науково-дослідницьких завдань.

У розбудові нової української школи спостерігається значна активізація ролі держави у напрямку підвищення читацької активності молоді за рахунок інтерактивно-когнітивних технологій. Зокрема, у 2016 році Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2016 р. № 111-р схвалено «Концепцію державної політики щодо розвитку національної видавничої справи та популяризації читання на період до 2020 року», у якій серед шляхів і засобів розв'язання проблеми зниження активності читання українців йдеться і про використання сучасних інформаційних технологій для поширення відомостей про вітчизняну видавничу продукцію, що дасть змогу збільшити чисельність читацької аудиторії [56].

Про потреби сучасної школи формувати в учнів ІКТ і мовленеву

компетентності (зокрема, і за допомогою читання) йдеться в проекті Міністерства освіти і науки України «Нова українська школа. Концептуальні засади формування середньої школи».

На сьогодні невирішеним залишається питання залучення дитячої аудиторії до читання за допомогою ІКТ, зокрема освітнього буктрейлера. У кваліфікаційній роботі пропонується алгоритм впровадження буктрейлера під час вивчення навчальної дисципліни зарубіжна література учнями середньої та старшої школи. У своїх міркуваннях виходимо з того, що використання освітнього буктрейлера під час навчання реалізовує наступну мету: підвищує читацьку активність учнів, створює стійкий інтерес до читання книг.

Дослідженню проблеми літературної освіти школярів приділяється належна увага провідними науковцями, зокрема таким її аспектам, як: проблеми читацької активності (Н. Коваленко, Т. Конькова, О. Писарева, Н.Светловська), поняття компетентності та читацької компетентності (Н.Бібік, М. Головань, Ж. Делор, І. Зязюн, Н. Сидорчук, Ф. Шарипов, А.Богосвятська, Л. Базиль, І.Зацепіло, І. Поліщук, С. Сафарян), питанням медіаосвіти та використання ІКТ на уроках зарубіжної літератури (С. Дишлева, О. Ісаєва, А. Москаленко, А. Лозицька, Н. Умецька)

Теоретичне осмислення буктрейлера як інформаційно-когнітивної технології було зумовлено аналізом робіт А. Бессараб, Т. Заїченко, О.Косачової, С. Патра, Т. Лісовької, Ю. Щербініної, у яких розглядається поняття «буктрейлер», історія його виникнення, функції та класифікації.

Отже буктрейлер був запроваджений як експеримент до процесу викладання навчальної дисципліни зарубіжна література з 2017 року. Метою цього експерименту було дослідження перспективи застосування буктрейлера як інформаційно-когнітивної технології, що підвищує читацьку активність учнів. Поштовхом до експерименту стала участь в обласному інтернет-конкурсі літературно-мистецької та педагогічної медіаторчості із зарубіжної літератури, російської мови та інтегрованого курсу «Література» «Створи шедевр».

Етимологія поняття «буктрейлер» вказує на його комунікаційну природу (від англ. book – книга та trail – тягнути). Отже буктрейлер покликаний просувати книгу, сприяти доведенню її змісту до учня-читача, залишити слід у свідомості. Водночас він має інтригувати, викликати бажання самостійно опрацювати матеріал.

Сучасний урок літератури — це продуктивний урок, на якому учень відтворює набуті раніше знання під час опанування нового змісту предмету. Урок літератури — це витвір мистецтва, що ґрунтується на співтворчості учня та вчителя. Саме з цим завданням покликаний впоратись буктрейлер.

Зважаючи на актуальність та недостатність дослідження цієї проблеми, темою кваліфікаційної роботи обрано: *«Використання буктрейлера на уроках зарубіжної літератури»*

Об'єктом дослідження є буктрейлер – інтерактивний метод викладання у школі.

Предметом дослідження є види буктрейлера та форми його презентації у закладах середньої освіти.

Метою дослідження є розкриття властивостей буктрейлера як інтерактивного методу викладання зарубіжної літератури у школі, а також як сучасного засобу популяризації книги та читання, підвищення комунікативного впливу на учня, здобувача освіти; теоретично обґрунтувати, розробити та апробувати буктрейлер, як засіб підвищення читацької активності учнів середньої та старшої школи.

Поставлена мета зумовила такі **завдання**:

1. Розглянути питання читацької активності та читацької поведінки;
2. Визначити передумови виникнення феномена візуалізації книги;
3. Дати загальну характеристику буктрейлера, визначити його види, цілі та особливості;
4. Дослідити роль буктрейлера, як ІКТ викладання у школі;
5. Створити рекомендації до процесу створення та використання буктрейлера;

6. Апробувати його в старшій та середній школі.

Гіпотеза дослідження: використання буктрейлера стане причиною підвищення читацької активності на уроках зарубіжної літератури.

Методологічну основу дослідження становить положення про підготовку кваліфікованого читача, з урахуванням вікових і психологічних особливостей його розвитку, який розуміє та цінить твори мистецтва, володіє почуттям прекрасного і здатний до повноцінного, критичного сприйняття художнього твору як мистецтва слова.

Теоретичну основу дослідження становлять праці з питань формування читацької компетентності школярів та проблем читацької активності (Л. Базиль, Н. Бібік, А. Богосвятська, І. Зацепило, О. Писарева, І. Поліщук, С. Сафарян, А. Хуторський); праці, що висвітлюють особливості «медіаосвіти» та використання ІКТ на уроках літератури (С. Дишлева, С. Д'ячок, А. Ісаєва, О. Ісаєва, А. Лозицька, Н. Обухова, Н. Светловская, Н. Умецька); психолого-педагогічні особливості літературної освіти в школі (А. Фасоля, Л. Светенок, Т. Храмченко, Т. Яценко), праці, що присвячені проблемам візуалізації в літературі та піднімають питання використання буктрейлера, як сучасного методу викладання (А. Бессараб, А. Бялецка, С.Водолазська, Н. Волкова, М., Т. Заїченко, Т.Лісовька, О. Косачова, С.Патра, Н. Симбірцева, Ю. Щербініна, Л.Якіна)

Нормативно-правову основу дослідження становлять:

- *законодавчі й нормативні документи України:* Державна національна програма «Освіта» («Україна» XXI ст.), Закон України «Про освіту» (2017); Закон України «Про загальну середню освіту» (1999 із змінами 2017), Державний стандарт базової і повної середньої освіти (2011); Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи (2016); Розпорядження Кабінету Міністрів України № 111-р від 24 лютого 2016р., Про схвалення Концепції державної політики щодо розвитку національної видавничої справи та популяризації читання на період до 2020 року.

- *Накази Міністерства освіти і науки України: Про затвердження Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня (від 20.04.2018 № 408);*

- *Листи Міністерства освіти і науки України: Щодо методичних рекомендацій про викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2019/2020 навчальному році від 01.07.2019 №1/11-5966 ; Методичні рекомендації щодо викладання зарубіжної літератури у 2019/2020 навчальному році (Додаток до Листа МОН України № 1/11-5966 від 01.07.2019);*

- *програми літературної освіти для 10-11 класів: Зарубіжна література: Академічний рівень. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (ЗНЗ) (зі змінами, затвердженими наказом МОН від 14.07.2016 № 862); Профільний рівень. Програма для ЗНЗ з українською мовою навчання; Рівень стандарту. Програма для ЗНЗ з українською мовою навчання; Література (російська та зарубіжна). Інтегрований курс. Рівень стандарту, академічний рівень. Програма для ЗНЗ з російською мовою навчання; Інтегрований курс. Профільний рівень. Програма для ЗНЗ з навчанням російською мовою; Російська мова і література. Програма інтегрованого курсу для ЗНЗ з навчанням російською мовою (рівень стандарту) (2017); Російська література для ЗНЗ з навчанням російською мовою (профільний рівень) (2017); Світова література. Профільний рівень. Програма для ЗНЗ, затверджена наказом МОН від 28.10.2010 № 1021. Програми для 5-9 класів: Світова література. Програма для ЗНЗ (2013, зі змінами, затвердженими наказом МОН України від 07.06.2017 № 804).*

Для вирішення поставлених завдань було використано такі **методи дослідження**: загальнонаукові (аналіз наукових джерел та документів, синтез, узагальнення й систематизація зібраного матеріалу), структурно-системний – для з'ясування змісту основних понять дослідження («читацька активність», «читацька діяльність», «читацька компетентність», «медіаосвіта», «буктрейлер» та «освітній буктрейлер»); аналітичні для здійснення аналізу

теоретичних положень; аналіз шкільних програм, синтез отриманої інформації – для визначення стану розробленості проблеми використання ІКТ, зокрема «освітнього» буктрейлера у закладах середньої освіти; анкетування та математичні методи обробки даних.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що детально зроблений комплексний аналіз проблеми формування читацької компетентності та зв'язок її з медіаосвітою, розкрито зміст понять «буктрейлер» та «освітній буктрейлер» та на основі цього розроблено основний алгоритм впровадження буктрейлера, як засобу ІКТ.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що це дослідження є внеском в методику організації літературної освіти школярів; його результати можуть бути використані в практиці викладання зарубіжної літератури у школі.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати проведеного дослідження було оприлюднено на Декаді студентської науки Маріупольського державного університету (Маріуполь, 2020) – тема доповіді «Проблема формування компетентного читача на уроках літератури»; Міжнародній науково-практичній онлайн-конференції «Обдаровані діти – скарб нації» (Київ, 2020) – тема доповіді «Медіаосвіта та ІКТ як засіб підвищення читацької активності»; Міжнародній інтернет-конференції «Сучасні славістичні студії: основні напрями і перспективи досліджень» (Маріуполь, 2020) – тема доповіді: «Буктрейлер – інтерактивний простір сучасного уроку літератури».

Публікації. Результати дослідження викладено у трьох друкованих працях (тези).

Структура та обсяг дослідження. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи – 106 сторінок. Основний зміст дослідження викладено на 90 сторінках. Список використаних джерел включає 103 найменування.

РОЗДІЛ 1.

ПРОБЛЕМА ЧИТАЦЬКОЇ АКТИВНОСТІ ТА МЕДІАОСВІТИ

1.1 Розвиток читацьких інтересів учнів

В еволюційному розвитку людства процес читання завжди відігравав важливе значення. На сьогоднішній день читання охоплює всі сфери життя людини. Воно покладене в основу інформаційної, освітньої, пізнавальної, професійної, а також щоденної діяльності людини.

«Фактично немає людини, яка б не використовувала читання у повсякденному житті (читання газет, журналів, програми телепередач, розклад руху певного виду транспорту, вивіски магазинів, оголошення, реклама).

Проблема читання – одна з найважливіших в навчально-виховному процесі в школі.

Читання – це складний процес, який вимагає уваги, напруження, фізичних та розумових сил» [63, с.325].

Сьогодні світ інформаційних технологій володіє великими можливостями. Більшість людей відчувають себе неготовими впевнено користуватися новими системами, які передбачають високий рівень розумових здібностей, організовану свідомість.

Важливі кроки на шляху набуття необхідних якостей – це розвиток мовних можливостей, навичок читання.

Мовна здібність до абстрагування і уявлення, фантазія, творчі можливості, здатність приймати рішення та навчатися – усі вони пов'язані з біофізичними процесами.

І зараз, коли реформування загальної середньої освіти у відповідності до Закону України «Про загальну середню освіту» передбачає реалізацію принципів гуманізації освіти, його демократизацію і методичну переорієнтацію процесу навчання на розвиток особистості учня, формування його основних компетентностей, ми повинні доводити до свідомості як дітей,

так і батьків, думку, що читання та письмо залишаться основоположними інструментами культури у світі різноманітних засобів масової інформації.

«Відомо, що кожен вид діяльності людини в сучасних умовах неможливий без постійного здобування інформації, а це завжди пов'язане з пошуком, потребою глибокого знання спеціальних джерел.

Розвиток новітніх технологій потребує набагато кращого вміння читати, ніж раніше. Це пов'язано з тим, що в останні десятиріччя стрімко зростає обсяг інформації, яку необхідно засвоїти для успішної подальшої життєдіяльності. А це потребує збільшення темпу читання, швидкості розуміння і прийняття рішення. Тож читання є основою освіти і самоосвіти, неперервною навичкою освіти людини протягом усього життя.

Читацькі вміння це: вміння читати, сприймати надруковане; оволодіння навичками самостійно і продуктивно працювати з різноманітними друкованими і електронними джерелами інформації, користуватися довідково-пошуковим апаратом бібліотеки, бібліографією, іншими сучасними джерелами інформації.

Читацька культура – це сукупність знань, умінь та почуттів читача, які дозволяють йому повноцінно та самостійно засвоювати інформацію» [63, с.325-326].

«Читацькі уміння і навички (культура читання) виховуються протягом усього життя особистості. Але фундаментом організації та розвитку читацької діяльності людини разом із родинним вихованням мають стати шкільні уроки читання в початковій школі, та літератури у середній та старшій школі» [59, с.12].

Вміння читати і розуміти прочитане мають загально-навчальний характер, а їх сформованість в учнів сприяє ефективній навчальній діяльності з усіх предметів. Недостатній розвиток читацьких умінь може призвести до серйозних труднощів у навчанні й стати причиною низької успішності учнів. А належний рівень сформованості читацьких умінь – запорука життєвого успіху.

Сформованість читацьких умінь передбачає: вміння учнів читати незнайомий текст із належною швидкістю і після одного прочитування розуміти фактичний зміст, структуру тексту; ділити текст на частини; встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між реченнями, абзацами; вміння виділяти в прочитаному головне і деталі; визначати тему та головну думку тексту, його призначення; добирати заголовки до тексту і його частин; вміння ставити запитання до прочитаного й відповідати на них.

Сформовані читацькі вміння означають: здатність учнів розуміти прочитаний текст, розмірковувати над його змістом; аналізувати та критично оцінювати отриману інформацію; узагальнювати інформацію, розміщену в різних частинах тексту; співвідносити текст із особистим життєвим досвідом; висловлювати власну думку, ставлення до прочитаного; формулювати гіпотези, висновки і головне – використовувати прочитане в різних навчальних та позашкільних ситуаціях.

Читання відноситься до рецептивних видів мовленнєвої діяльності, тому що воно пов'язане з вивченням, обробкою та осмисленням інформації. Читання має два плани:

- змістовний план, який направлений на зміст та ідеї тексту;
- процесуальний план, який направлений на вірність прочитання тексту.

Процес читання пов'язаний з іншими видами мовленнєвої діяльності. Перед усім, воно пов'язане з процесом письма, бо використовують єдину графічну систему мови. Процес письма кодує інформацію, а процес читання декодує.

Саме тому зникнення зацікавленості до процесу читання, викликає тривогу як вчених так і викладачів.

Читання, як відомо, складається з багатьох аспектів. Розглянемо детально деякі з них.

Перший аспект – це читацька діяльність. За визначенням Н.Светловської читацька діяльність – самостійний вид інтелектуально-емоційної діяльності, який має складну структуру. [59, с.12] Вона складається

з трьох компонентів:

1. Процес «предчитання»;
2. Процес читання;
3. Процес «після читання».

Докладний опис цих етапів представлено в таблиці 1

Таблиця 1.1. «Етапи читацької діяльності»

Основні компоненти з яких складається читацька діяльність:

- переконання. Переконання – це прийом вербальної комунікації, який представляє систему доказів, що вибудована на законах логіки. Вдале переконання призводить до переорієнтації системи світогляду читача.

- потреба. Потреба – це внутрішній стан людини, що зумовлений потребою в певних об'єктах та подіях, які впливають на розвиток. Потреби направлені на предмет до якого прагне людина. Це емоційний стан готовності до певних дій.

- мотиви. Мотивація – це процес, що пов'язує разом особистісні та ситуаційні умови життєдіяльності людини.

- інтерес. Інтерес – це виборче відношення людини до об'єкту світу в силу його життєвої значимості та емоційної привабливості. Інтерес завжди виникає на основі потреб.

- відчуття. Відчуття – специфічна форма відношення особистості до подій. Завдяки відчуттям можна зрозуміти експансивне відношення особистості, визначити моральні звички та особливості внутрішнього світу.

- установка. Установка – випадково закладена загальна програма поведінки. Це відчуття готовності, налаштування програми поведінки в певній ситуації. Виділяють декілька видів установок:

1. ситуативна установка – це установка, що діє одноразово в даних умовах;

2. фіксована установка – це стабільна, довготривала установка;
3. спрямована установка – конкретна установка, що має чіткий напрямок.

Читацька діяльність складається із декількох сегментів. Одним з складових сегментів є читацька поведінка.

Читацька поведінка – процес прийняття рішення щодо вибору книги. Дорослий чи дитина обирають книгу, спираючись на ряд критеріїв:

1. Оцінка зовнішнього виду книги. Читач, в якого сформована читацька поведінка багато уваги може приділити палітурці, бо саме вона здатна розповісти про саму книгу, та про її автора.

2. Вивчення анотації книги.

3. Отримання інформації про автора. Це дозволяє зрозуміти, що можна очікувати від даного автора, які теми будуть характерні для його книг.

Читацька поведінка відображається в наступних засобах діяльності:

1. діяльне звернення до читання для використання завдань для навчальної діяльності, спрямованої на становлення особистості. Людина завжди шукає необхідну літературу, при підготовці завдань або просто для саморозвитку.
2. Свідоме планування свого теперішнього і майбутнього кола читання.
3. Обмірковане читання текстів різної складності.
4. Виконання рефлексивної роботи з прочитаного тексту.
5. Використання різних типів читання (вивчаюче, ознайомче, переглядове, пошукове)

Вивчаюче читання – це читання з повним усвідомленням отриманої інформації, детальне читання, що може супроводжуватися пояснювальними записами. Цей вид є обов'язковим для всіх учнів.

Ознайомче – це читання з поверховим охопленням змісту, це читання, коли виділяється лише головна думка, побічні деталі розповіді ігноруються. Це читання без рефлексії, для полегшеного задоволення читача.

Переглядове читання – текст вивчається швидкоплинно, відмічаються лише позиції цікаво/нецікаво, важливо/неважливо. На основі отриманої

інформації приймається рішення читати чи не читати.

Пошукове читання – людина шукає конкретну інформацію в визначеному тексті.

Наступним сегментом читацької діяльності є читацькі стратегії.

Стратегія – це деякі засоби надбання, зберігання та використання інформації, що слугує для досягнення певних цілей та призводить до певних результатів. Існує декілька стратегій читання:

1. Орієнтири передбачаючи зміст тексту – активізація попередніх знань та досвіду, що відносяться до теми тексту.
2. Мозковий штурм – засіб вирішення питань заснованих на активації творчих здібностей учасників обговорення. Метою мозкового штурму є отримання найбільш можливої кількості ідей від кожного учасника групи для вирішення поточного питання.
3. Розсічення питання – змістовне припущення про потенційний зміст тексту на основі аналізу заголовка.

На основі читацької поведінки та читацької стратегії складається наступний сегмент читацької діяльності – читацька самостійність. Саме читацька самостійність починає формуватися у початковій школі та розвивається у середній і старшій.

Читацька самостійність – це якість особистості, що дає змогу при потребі використовувати книги, тобто з мінімальними затратами часу і сил знаходити нову інформацію. Читацька самостійність – це роздум над книгою до моменту її прочитання.

Проблема розвитку читацької самостійності учнів стає особливо важливою в наш час, оскільки від сформованості навичок роботи з книгою є однією з передумов інтелектуального та духовного розвитку особистості. Читацька самостійність включає наступні критерії:

1. Вміння використовувати бібліотечно-бібліографічні відомості:
 - вміння скласти книжкову виставку;
 - вміння оформити плакат;

- вміня скласти картотеку або рекомендаційний список літератури.

2. Вміня презентувати прочитану книгу:

- вміня скласти анотацію;
- вміня скласти відгук;
- вміня зробити презентацію;
- вміня скласти план, переказ, власне висловлювання;
- вміня вести читацький щоденник.

3. Вміня брати участь в колективній творчій діяльності:

- вміня дотримуватися правил роботи в колективі;
- вміня інсценувати фрагмент літературного твору.

А.О.Веселова запропонувала двокомпонентну структуру читацької самостійності – читацька кваліфікація та рівень сформованості читацької діяльності.

Читацька кваліфікація – це ступінь готовності читача до читання.

Рівень сформованості у читача правильної читацької діяльності складається з трьох компонентів :

- аспекту відтворення тексту;
- аспекту сприйняття твору читачем: здатність до відтворення, здатність до творчого прочитання, здатність до роздумів про прочитане;
- аспект осмислення значущості твору в житті читача, доцільність звернення до самостійного читання.

Головним недоліком в розвитку читацької самостійності школярів є:

- при складанні анотацій школярі дають простий опис дій книги;
- відгук на книгу не містить оцінку змісту книги;
- не можуть зв'язно і коротко переказати текст;
- не можуть виділити головне, та зробити висновки;
- не дотримуються правил колективної роботи, та не можуть розподілити обов'язки в групі;
- не можуть самостійно організувати творчу діяльність.

Не дивлячись на всі труднощі формування читацької самостійності

робота сучасного вчителя та методи роботи покликані на подолані всіх перешкод.

«Сучасна школа покликана забезпечити становлення особистості школяра шляхом виявлення і цілісного розвитку здібностей, формування умінь і бажання вчитися. Пріоритетним завданням сучасної школи є розвиток учня як неповторної особистості, реалізація її творчого потенціалу, формування критичного мислення, прагнення до самостійної пізнавальної діяльності. Головною метою основної школи є розвиток інтелектуальної, пізнавальної, комунікативної активності й навчальної самостійності учня, формування якісно нової мотивації навчальної праці, що спрямована на оволодіння різними способами отримання інформації. Вирішення питань наступності пов'язане зі створенням перспективного навчального середовища, що стане джерелом розвитку кожного школяра. Особливе значення для успішної адаптації на початковому етапі навчання мають сформованість загально-навчальних умінь та навичок і увага до їх удосконалення в основній ланці школи». [104, 1-2]

1.2 Читацька компетентність та методи підвищення читацької активності

Останнім часом поняття «компетентність», «компетенція» все частіше з'являються на сторінках педагогічних видань, присвячених шкільній освіті. У перекладі з латинської мови «competentia» - означає коло питань, в яких людина добре обізнана, володіє знаннями і досвідом. Компетентна в певній галузі людина володіє відповідними знаннями та здібностями, що дозволяють їй обґрунтовано судити про цю область і ефективно діяти в ній.

Компетентність як властивість за значенням компетентний, тобто:

- 1) такий, що має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий; який ґрунтується на знанні; кваліфікований;
- 2) який має певні повноваження; повноправний, повновладний –

вживається у тлумачному словнику української мови.

У Державному стандарті початкової загальної освіти компетентність розуміється як набута у процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається зі знань, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці. Слід зробити особливий акцент на поєднання різних складових компетентності: компетентність є динамічним поєднанням когнітивних та метакогнітивних умінь та навичок, знань і розуміння, міжособистісних, розумових та практичних умінь і навичок, а також етичних цінностей. Їх розвиток передбачений у всіх навчальних дисциплінах і оцінюється на різних етапах програми. Також слід зазначити, що окремі компетентності можуть бути предметними (специфічними для навчальної галузі), інші є загальними (спільними для всіх курсів програми). Розглянемо, як тлумачать поняття «компетентність» сучасні вітчизняні та зарубіжні науковці. Так, французький дослідник Ж. Делор окреслив чотири основні «стовпи»-принципи освіти: навчитися пізнавати; навчитися працювати, навчитися жити разом, навчитися жити з іншими; вчитися жити [21, с. 3]. Першочергово була визначена необхідність навчитися набувати знання, враховуючи швидкі зміни, пов'язані з науковим прогресом і новими формами економічної та соціальної діяльності; слід поєднувати достатньо широкі загальні знання з можливістю глибокого вивчення обмеженої кількості дисциплін. Водночас наголошено на необхідності навчитися працювати, удосконалюватись у своїй професії (набувати компетентності), адже це дає можливість упоратися з численними непередбачуваними ситуаціями, що, у свою чергу, значно полегшує роботу в групі та колективі. Автор доповіді пропонує надавати можливість школярам і студентам перевіряти власні здібності й набувати досвіду під час різного виду професійної та соціальної діяльності, поєднуючи навчання і роботу. Переважна більшість дослідників трактують поняття компетентності через особистісні якості. І. Зимня визначає компетентність як актуалізовану, інтегративну, таку, що базується на знаннях, інтелектуально й соціокультурно зумовлену особистісну якість, яка

проявляється в діяльності, поведінці людини, у її взаємодії з іншими людьми під час вирішення різноманітних завдань. Така якість набуває розвитку в навчальному процесі і стає його результатом. При цьому до характеристик компетентності вчена відносить:

- а) готовність до прояву компетентності (тобто мотиваційний аспект);
- б) володіння знаннями змісту компетентності (когнітивний аспект);
- в) досвід прояву компетентності в різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях (поведінковий аспект);
- г) ставлення до змісту компетентності й об'єкта її застосування (цінісно-змістовний аспект);
- д) емоційно-вольову регуляцію процесу і результату прояву компетентності [26, с.13].

У працях Г. Селевка знаходимо: «під компетентністю розуміється інтегральна якість особистості, що виявляється в загальній здатності та готовності до діяльності, яка базується на знаннях і досвіді, здобутих у процесі навчання і соціалізації й орієнтованих на самостійну й успішну участь у діяльності» [59, с.139]. Поняття компетентності, вважає вчений, значно ширше за поняття знання, або вміння, або навички, воно містить не тільки когнітивну (знання) й операційно-технологічну (вміння) складові, а й мотиваційну, етичну (ціннісні орієнтації), соціальну та поведінкову. Тому оволодіння компетентністю вимагає ментальної організованості, значного інтелектуального розвитку: абстрактного мислення, саморефлексії, визначення власної позиції, самооцінки, критичного мислення. Назване поняття можна також розуміти як володіння людиною відповідною компетенцією, що включає особистісне ставлення до предмета діяльності, а особистість, у свою чергу, буде розглядатися як сукупність ряду компетентностей, що виступають як міра здатності людини включатися в діяльність.

Змістовно близьким до попереднього є тлумачення компетентності, запропоноване А. Хуторським. Компетентність характеризується ним як

«оволодіння людиною відповідною компетенцією, що передбачає її особистісне ставлення до неї і предмету діяльності» або ж як «особистісна якість (сукупність якостей) і мінімальний досвід щодо діяльності в заданій сфері» [87, с.56]. Дослідник наголошує, що компетентність завжди особистісно забарвлена якостями конкретного учня. Таких якостей, на його думку, цілий спектр – від смислових і світоглядних («навіщо мені необхідна дана компетенція»), до рефлексивно-оцінних («наскільки успішно я застосовую дану компетенцію в житті»).

Поняття властивостей особистості також є основоположним для розуміння компетентності Ф. Шаріповим: «це сукупність властивостей (характеристик) особистості, що дозволяють їй якісно виконувати певну діяльність, спрямовану на вирішення проблем (завдань) у будь-якій галузі» [90, с. 73]. Компетентність конкретного фахівця показує те, чого він досяг, характеризує міру опанування компетенції та визначається здатністю вирішувати запропоновані певною соціальною роллю завдання.

На думку Ю. Татура, компетентність – це інтегральна властивість особистості, що характеризує її прагнення і здатність (готовність) реалізувати свій потенціал (знання, уміння, досвід, особистісні якості та ін.) для успішної діяльності в певній галузі. Щоправда, у своїх дослідженнях більше уваги автор приділяє формуванню компетентностей майбутнього фахівця у сфері вищої професійної освіти.

Український педагог Н. Мойсеюк вважає, що «компетентність – якість особистості, яка необхідна для якісної продуктивної діяльності в певній сфері» [40, с. 639]. Вона наголошує, що до складу компетентності входять не абстрактні загальні та предметні вміння та навички, а конкретні життєві, які будуть необхідними людині будь-якого віку чи фаху.

Інші науковці, зокрема О. Дубасенюк, Н. Сидорчук, також розуміють компетентність як складну інтегральну характеристику особистості, деталізуючи її через здатність вирішувати проблеми і типові завдання, які виникають у реальних життєвих ситуаціях, у різних сферах діяльності на

основі використання знань, навчального й життєвого досвіду відповідно до засвоєної системи цінностей.

Комплексно трактує поняття М. Головань, подаючи таке означення: «компетентність – це володіння компетенцією, що виявляється в ефективній діяльності і включає особисте ставлення до предмету і продукту діяльності; компетентність – це інтегративне утворення особистості, що інтегрує в собі знання, уміння, навички, досвід і особистісні властивості, які обумовлюють прагнення, здатність і готовність розв'язувати проблеми і завдання, що виникають в реальних життєвих ситуаціях, усвідомлюючи при цьому значущість предмету і результату діяльності» [19, с. 29].

Деякі науковці визначають поняття компетентності через здатність (уміння) діяти на основі здобутих знань. Ця ж категорія є основоположною для розуміння компетентності С. Бондар: «компетентність – це здатність особистості діяти» [10, с. 9]. Однак слід зауважити, що людина безумовно повинна бути зацікавлена у цій практиці, адже компетентність виявляється лише за умов, коли діяльність буде поєднана з особистими цінностями, стає їх утіленням.

У контексті професійної підготовки І. Зязюн трактує компетентність як здатність вирішувати професійні задачі певного визначеного класу, що вимагає наявності реальних знань, умінь, навиків, досвіду. Беручи до уваги не лише підготовку, а й характеристику рівня професіоналізму фахівців, компетентність визначається як специфічну здатність особистості до продуктивної діяльності у конкретній предметній галузі, яка включає вузько спеціалізовані знання, уміння і навички, досвід їх використання у реальному житті, відповідальне ставлення до виконання виробничих функцій.

Слід відзначити, що можливе звертання до компетентності як до результату набуття компетенцій, особистісної характеристики фахівця», визначаючи компоненти поняття через знання, уміння, навички, здобутий фаховий досвід, рефлексії на результати власної професійної діяльності.

Інший аспект компетентності розкриває Н. Бібік, вважаючи, що

компетентність представляє освітні результати, які досягаються не лише засобами змісту освіти, але й соціальної взаємодії; як у міжособистісному, так і в інституційному культурному контексті [6, с. 408]. Підтримує цю думку О. Пометун, учена розкриває поняття компетентності через «спеціально структуровані (організовані) набори знань, умінь, навичок і ставлень, що їх набувають у процесі навчання» або «результативно-діяльнісну характеристику освіти» [53, с. 17]. Названі елементи дозволяють особистості розв'язувати проблеми, характерні для певної сфери діяльності, виокремлювати її від заданої ситуації та знаходити оптимальне рішення. Компетентність, на думку дослідниці, може бути рівнево диференційована, а її нижній поріг (рівень) є мінімально необхідним і достатнім для успішної діяльності та досягнення результату. Водночас названі автори, а також низка інших вітчизняних науковців, підтримують деталізоване розуміння поняття компетентності у навчанні. Учені розглядають його в кількох аспектах: як набуту характеристику особистості, що сприяє успішному входженню молодій людині у життя сучасного суспільства, та як інтегрований результат, що передбачає зміщення акцентів з накопичення нормативно визначених знань, умінь, навичок на формування та розвиток в учнів здатності практично діяти, застосовувати досвід попередньої успішної діяльності в певній галузі.

Формування читача, читацької компетентності школяра є актуальною педагогічною проблемою, оскільки в умовах розвитку інформаційних технологій помітним є згасання інтересу учнів до художнього слова, що негативно позначається на їхньому подальшому житті. Виникає запитання: яким має бути читацький розвиток, читацькі здібності, щоб повноцінно естетично взаємодіяти з твором? Літературознавці по-різному підходять до розв'язання цієї проблеми, проте традиційно всі сходяться на тому, що повноцінне сприйняття художньої літератури вимагає від читача значних інтелектуальних зусиль. Хто ж вона – компетентна читацька особистість? Які ознаки їй притаманні? Найперше – це здатність самостійно послуговуватися набутими знаннями й уміннями з метою знаходити, за потреби, інші,

необхідні для розв'язання посталих проблем. Компетентному читачеві, – як зазначено в навчальній програмі з зарубіжної літератури – притаманні: сталий інтерес до читання, здатність уявляти і переживати прочитане, критично й рефлексійно мислити, вести діалог із текстом, інтерпретувати прочитане, знаходити авторські і творити власні смисли, відчувати естетичну насолоду від художнього слова. Серед ключових компетентностей, запропонованих українським освітянським керівництвом, читацької компетентності не зазначено. Немає її і в Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти (2011). Лише в Державному стандарті початкової загальної освіти читаємо: «Метою літературного читання є формування читацької компетентності учнів, яка є базовою складовою комунікативної і пізнавальної компетентності». [46, с.3] Зі змісту тези випливає, що читацька компетентність у початковій школі трактується як ключова. У старшій школі йдеться про предметну літературну компетентність. Щоб успішно реалізувати читацьку компетентність, потрібно чітко усвідомлювати її сутність, знати структуру. Компонентами її є складники «нижчого рівня», кількість яких у дослідженнях науковців різняться. Узагальнено їх можна визначити так:

- літературознавча (здатність застосовувати літературознавчі знання й уміння для інтерпретації та аналізу художнього твору, налагодження діалогу з текстом (автором, героями), самим собою, іншими читачами, знаходження в ньому авторських і творення власних смислів);

- інформаційна (готовність працювати з різними джерелами інформації, знаходити та опрацьовувати її);

- емпатійно-образна (спроможність уявляти прочитане, співпереживати, мислити образами);

- естетично-аксіологічна (здатність оцінювати художній твір з естетичних позицій, розглядати зміст, учинки героїв, авторську позицію з погляду національних і загальнолюдських цінностей);

- творчо-мовленнєва (здатність обґрунтовувати власну думку,

створювати тексти, будувати зв'язні висловлення залежно від комунікативної ситуації);

- самоорганізаційна (здатність керувати власною читацькою діяльністю, особистісним і читацьким розвитком).

На думку Яценко Т.О, модель читацької компетентності може бути визначена як система компетенцій [101, с.15]:

- загальнокультурна літературна компетенція – сприймання літератури як невід'ємної частини національної культури, розуміння її специфіки як мистецтва слова, знання особливостей історико-літературного процесу та вміння оцінювати художній твір в широкому літературному контексті, характеризувати соціокультурний контекст творчості письменника;

- власне читацька компетенція – знання теорії літератури як основи читацької діяльності учня, основних фактів життя і творчості українських письменників, змісту і проблематики художніх творів, здатність ефективно взаємодіяти з художнім текстом, адекватно його розуміти, вміння вести діалог з автором твору, давати особистісну оцінку прочитаному на основі аналізу читацьких вражень та авторської позиції, тобто вміння характеризувати ідею, тематику, конфлікт, проблематику, сюжет, композицію, систему образів художнього твору та способи вираження авторської позиції;

- ціннісно-світоглядна компетенція – розуміння моральних цінностей і світоглядних категорій, що знайшли художнє відображення у творах українського письменства, вміння визначити й обґрунтувати своє ставлення до них, дотримуватися гуманістичних моральних позицій;

- комунікативно-мовленнєва компетенція – розуміння специфіки мови художнього твору, володіння основними видами мовленнєвої діяльності, здібність до написання письмових робіт різного жанру;

- інформаційна компетенція – оволодіння навичками самостійно і продуктивно працювати з довідково-бібліографічним апаратом бібліотеки та іншими сучасними джерелами інформації [101, с.16].

Складність та особливість формування компетентності в тому, що вона

не формується напряму, а є ситуативним виявом предметних і загальнонавчальних знань і вмінь (компетенцій), які в сукупності забезпечують становлення учня як суб'єкта читацької діяльності й читацького саморозвитку. Відтак формуємо і перевіряємо предметні та загальнонавчальні знання, уміння й навички (компетенції) і суб'єктність учня-читача. Перелік умінь укладаємо, «розписавши» кожен із зазначених субкомпетентностей. Отже, щоб визначити рівень читацької компетентності, слід мати перелік умінь, які становлять її основу і піддаються вимірюванню й оцінюванню. Це вміння:

- розуміти зміст твору (значення окремих слів, речень, фраз, усього тексту), виокремлювати ключові слова, фрази;
- уявляти прочитане;
- визначати тему твору, його жанрові й композиційні особливості;
- знаходити в тексті потрібну (первинну, вторинну, найважливішу, надлишкову) інформацію;
- «бачити» автора, розкривати авторський смисл (ідею);
- визначати порушені проблеми, висловлювати ставлення до зображеного, зокрема до героя;
- розуміти героїв (співпереживати їм, пояснювати їхні почуття, переживання, дії тощо);
- оперувати літературознавчими термінами (перелік різнитиметься для кожного класу);
- інтерпретувати прочитане;
- визначати власні смисли, з'ясовувати значення прочитаного для особистісного і читацького розвитку;
- вести діалог із текстом (автором, героями): ставити запитання, передбачати розвиток подій тощо.

Формування читацької компетентності має свої особливості залежно від віку учнів та класу навчання. У 5-6 класах програмою передбачені тексти, інтерес яких в основному зосереджений на сюжеті і героях твору. Важливими

складовими читацької компетентності в цих класах є удосконалення навичок виразного читання, розвиток умінь переказувати прочитане, робити самостійні судження, ставити запитання до прочитаного. Доповнює ці завдання оволодіння теоретико-літературними поняттями відповідно до вимог навчальної програми з зарубіжної літератури. Уміння розрізняти ці поняття і користуватися ними безпосередньо впливає на формування в учнів основ читацької компетентності, кінцевою метою якої є діалог «автор – читач». На думку Світлани Паламар, «щоб діалог відбувся, письменник і читач повинні говорити однією мовою, якої школяра треба навчати на уроках літератури, вчити осягати різницю між світом художнього твору і світом реальним, мистецтвом і життям, вчити бачити «штучність» літератури, художню умовність. Лише в процесі такого спілкування, освоюючи мову мистецтва, учень відтворює авторську модель світу, втілену в художньому образі. Саме відтворює, а не засвоює: адже на відміну від ідеї, образ світу засвоїти можна. Художній текст дає змогу поглянути на світ очима іншого, дає можливість «проходження не пройдених доріг» [51, с.324]. Отже, у процесі організованого спілкування з художнім текстом учень співвідносить образ світу, зображений у літературі, зі своїм образом світу і висловлює до нього своє ставлення, тобто створює свою інтерпретацію прочитаного, осмислює художній твір як особисто значущу цінність. У програмі для 7-8 класів запропоновано складніші художні твори, які дають можливість поміркувати над сучасним життям, прищеплюючи соціальну активність, важливість громадянської позиції, екологічне мислення, морально-етичну відповідальність, толерантність, емпатію, повагу до іншого та здатність до творчого мислення» [46, с.3-4]. Відповідно ускладнюються компоненти читацької компетентності, які передбачають, крім зазначених у 5-6 класах, коментар змісту та визначення мотивів творів, характеристику художніх образів, визначення художніх засобів та з'ясування їх ролі, добір цитат. У 10-11 класах сконцентровано увагу на знакових художніх творах, які потенційно можуть бути цікавими та актуальними для старшокласників. Саме вони

сприятимуть формуванню таких складових читацької компетентності, як уміння аналізувати художній твір у єдності змісту й форми та інтерпретувати його – висловлювати власні думки з приводу прочитаного, оцінювати його на основі власних почуттів.

Формування читацької компетентності передбачає такі види діяльності з освоєння змісту художніх творів і теоретико-літературних понять:

- творче читання художніх творів різних жанрів;
- виразне читання художнього тексту;
- різні види переказу (докладний, стислий, вибірковий, з елементами коментаря, з творчим завданням);
- відповіді на запитання, що засвідчують розуміння змісту твору;
- складання планів і написання творчих робіт за літературними творами і на основі життєвих вражень;
- цілеспрямований пошук інформації на основі знання її джерел та вміння працювати з ними.

У процесі роботи з формування читацької компетентності школярів учитель стикається з цілою низкою суперечностей:

- між зниженням загальної культури в суспільстві і необхідністю формування ціннісного ставлення до читання;
- між зниженням інтересу до читання у дітей та необхідністю підтримувати стійкий емоційний інтерес до літературного читання;
- між недостатньою кількістю навчальних годин і надмірною кількістю творів, пропонованих для текстуального вивчення;
- між сучасними уподобаннями учнів та наявними в програмі зразками художніх творів минулого.

Формування компетентного читача – складне завдання. Воно потребує і компетентного вчителя, який володіє інноваційними методиками, й мотивованого до читання учня. Лише спільними зусиллями, шляхом партнерської взаємодії можна досягти бажаних результатів.

Отже з метою підвищення рівня читацької активності та самостійності

сучасними педагогами все частіше використовуються нетрадиційні, новітні методи викладання у школі.

Не дивлячись на велику кількість методичних розробок з окресленого питання, упровадження їх у практику вивчення літератури, проблема формування читацької компетентності учнів і сьогодні залишається відкритою. Для вдосконалення системи навчання педагогам-практикам пропонуються сучасні педагогічні інновації (інтерактивне навчання, ІКТ, технологія розвитку критичного мислення та інше). Інтерактивне навчання, на наш погляд, має потенційні можливості та ефективні засоби досягнення завдань літературної освіти, передусім із розвитку читацької діяльності школярів.

Які ж новітні й традиційні методики необхідно використовувати у процесі формування читацької компетенції учнів? На ці питання й спробуємо відповісти.

1.3 Медіаосвіта – нова сторінка в сучасній педагогічній думці

Викликом для сучасного вчителя є медіаосвіта, яка допомагає формувати рівень читацької активності та формувати необхідний рівень компетентного читача.

Медіаосвіта – частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

Основні принципи шкільної медіосвіти:

Особистісний підхід. Шкільна медіаосвіта базується на актуальних медіапотребах споживачів інформації з урахуванням їхніх вікових, індивідуальних та соціально-психологічних особливостей, наявних медіа-уподобань і рівня сформованості медіа-культури особистості та її

найближчого соціального оточення.

Перманентне оновлення змісту. Зміст медіаосвіти постійно оновлюється відповідно до розвитку технологій, змін у системі мас-медіа, стану медіакультури суспільства.

Орієнтація на розвиток інформаційно-комунікаційних технологій. Шкільна медіаосвіта спирається на передові досягнення в галузі інформаційно-комунікаційних технологій, використовує їх для організації роботи медіа-педагогів, формування спільних інформаційних ресурсів, полегшення комунікації та координації в середовищі взаємодії учасників медіаосвітнього руху. У процесі медіаосвіти враховуються тенденції розвитку новітніх медіа.

Пріоритет морально-етичних цінностей. Медіаосвіта спрямована на захист суспільної моралі і людської гідності, протистоїть жорстокості і різним формам насильства, сприяє утвердженню загальнолюдських цінностей, зокрема ціннісному ставленню особи до людей, суспільства, природи, мистецтва, праці та самої себе.

Естетична складова. Медіаосвіта широко використовує кращі досягнення різних форм сучасного мистецтва та естетичного виховання засобами образотворчого мистецтва, музики, художньої літератури, кіно.

Творча мотивація. У межах медіаосвіти поєднуються акценти на творче сприймання медіа і розвиток здатності того, хто вчиться, створювати власну медіа-продукцію. Виробництво в медіаосвітньому процесі медіапродукту з метою його подальшого використання в спільноті, конкурсах сприяє формуванню продуктивної мотивації учасників медіаосвітнього процесу.

Ступінь активності школярів, методи, прийоми роботи вчителя є показником його педагогічної майстерності. Активними методами навчання у педагогічній літературі називають ті, які максимально підвищують рівень пізнавальної активності учнів, спонукають їх до старанного навчання.

На наш погляд, саме використання інформаційно-комп'ютерних технологій є одним із тих інноваційних засобів вивчення літератури, який

дозволяє стимулювати інтерес учнів до вивчення художніх творів і вивільнити чимало часу для творчої співпраці вчителя та учнів. Сучасні інформаційні технології відкривають школярам доступ до величезної кількості інформації, за допомогою якої вони зможуть підготуватися до навчальних занять без відвідування бібліотек, архівів, дізнатися про щось корисне та необхідне у доволі короткі терміни.

Вже давно доведено, що діти по-різному засвоюють нові знання. Раніше вчителеві важко було знайти індивідуальний підхід до кожного учня. Тепер же, завдяки використанню комп'ютерних мереж і онлайн-засобів педагоги отримали можливість подавати нову інформацію таким чином, щоб задовольнити індивідуальні запити кожного учня та зробити процес навчання мобільним, диференційованим та індивідуальним. Таким чином, формуються загальнокультурні та комунікативні компетентності учнів, які характеризуються певними ознаками сформованості особистості та рівнями комунікативної компетентності школярів у навчально-виховному процесі, які подано у таблиці.

Таблиця 1.2 «Рівні комунікативної компетентності»

Низький	Середній	Високий
Вчитель повідомляє знання, дає відповіді, показує як розв'язувати завдання, а учень слухає, записує, пригадує повідомлення	Завдання розв'язуються спільними зусиллями учителя та учнів, учні залучаються до часткового пошуку.	Учні самостійно здійснюють активний пошук відповіді, знаходять власні спроби розв'язання поставлених завдань.
Репродуктивна активність	Пошуково-виконавча активність	Творча активність

Ці рівні не ізольовані один від одного, вони взаємопов'язані, можуть співіснувати та відповідають певному віку, індивідуальним особливостям школярів. У цій системі рівнів активності школярів варто звернути увагу на те, що одним з головних завдань в педагогічній діяльності вчителя є піднесення активності учнів до рівня самостійності. Самостійність – це

здатність особи з власної точки зору підійти до розв'язання складних навчальних питань, вміння виконувати цю роботу без сторонньої допомоги. Вона проявляється в критичній думці, в умінні висловити думки незалежно від чужого погляду.

Кожний вчитель зацікавлений, щоб зробити процес навчання цікавим і продуктивним, щоб залучити до роботи на уроці кожного учня, тим самим розвиваючи його особисті таланти та здібності, навчити самостійно мислити, розмірковувати, аналізувати, висловлювати і обстоювати власні думки.

При підготовці до уроку з використанням ІКТ, а саме при відборі навчального матеріалу, визначені структури уроку, слід дотримуватися основних дидактичних принципів: систематичності та послідовності, доступності, диференційованого підходу, науковості.

Поняття інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) охоплює не лише комп'ютерні програми, а усі сучасні засоби комунікації: телебачення, мобільні телефони, Інтернет тощо.

Питання про те, у якій мірі використовувати ІКТ на уроках, стоїть особливо гостро у вчителя літератури. Адже він, перш за все, має справу з мистецтвом слова, працює над розвитком мовлення, залучає учнів до духовності й естетичних цінностей. Урок літератури насамперед повинен притримуватись читацькоцентричної моделі навчання.

Не дивно, що деякі вчителі остерігаються, щоб комп'ютер не витіснив учителя з уроку літератури; щоб яскравість медіатехнологій не затулила роботу зі словом; щоб велика кількість наочного матеріалу не ускладнила завдання вивчення літератури; щоб глибокий аналіз тексту подекуди не підмінявся невиправданими інтерактивними методиками.

«Англійський футуролог Джеймс Мартін так характеризує два типи людей:

- «люди книжки»: отримують інформацію через читання, тому їхня головна риса – достатній обсяг уваги та схильність до аналізу;

- «люди екрана»: цих людей вирізняє швидкість відповіді й прагнення «нового кліка». У процесі спілкування така людина не має терпіння дослухати до кінця, постійно хоче змінити тему розмови і рухатись далі.

Цифрова прірва між поколіннями в школі зумовлена тим, що сучасні вчителі, які є «людьми книжки», навчають дітей, які є «людьми екрана» [21, с.20]

Здавалося б, немає нічого простішого, аніж відмовитись від медіатехнологій на користь яких-небудь більш дешевих, таких як книга, дошка і крейда, та навчати так само, як навчалися самі. Але чого зможе досягти такий учень у сучасному технократичному суспільстві?

Комп'ютер настільки глибоко увійшов у різні сфери людського існування, що зупинити цей процес уже неможливо. Формується «образ нового, сучасного світу. Світу віртуально-мобільного, в якому панує Інтернет. Він проник в усі сфери нашого життя, змінив наші уявлення про час і простір» [76, с.61]. Медіатехнології в освіті є реальною частиною культури. Отже, вчителю треба зробити комп'ютер своїм спільником, помічником.

Відомо, що інформація засвоюється тим краще, чим більше видів сприймання активізовано. Мультимедіа – це сучасна інформаційна технологія, що дозволяє об'єднувати в одній комп'ютерній програмно-технічній системі текст, звук, відеозображення, графічне зображення та анімацію (мультиплікацію).

Впровадження у практику уроку літератури медіатехніки набуло в останній час масового характеру.

Проте, як зазначає О. Ісаєва: «...на жаль, сьогодні процес використання комп'ютерних технологій у процесі вивчення зарубіжної літератури має стихійний характер» [30, с.3]. Тому так необхідно сформувати системний цілісний підхід до застосування ІКТ на шкільних уроках взагалі та заняттях світової літератури зокрема.

Функціями та наслідками застосування медіа, як допоміжного засобу, в процесі викладання та навчання займається медіадидактика. Її призначення –

оптимальний відбір медіазасобів, які сприяють досягненню успіху в навчанні з урахуванням реальних для цього умов.

У медіадидактиці мова ведеться перш за все про використання медіа з метою забезпечення нової якості навчання та викладання, оптимізації умов освітнього процесу та підвищення його ефективності за допомогою ІКТ.

Головне завдання медіаосвіти – підготувати дітей до життя в інформаційному суспільстві, формувати в них уміння користуватись інформацією у будь-якому вигляді, допомогти їм усвідомити результати впливу на людину засобів масової комунікації.

Сучасний урок неможливо уявити без застосування мультимедійних технологій, адже вони надають вчителю можливість відтворити за короткий час значний за обсягом матеріал, подати його в незвичному аспекті, викликати в учнів нові образи, деталізувати нечітко сформовані уявлення, поглибити здобуті знання.

Науковці усвідомлюють: «завдання методики навчання літератури сьогодні полягає у тому, щоб поєднати «класичні» підходи засвоєння знань із сучасними комп'ютерними засобами» [30, с.4].

До основних функцій медіазасобів відносяться:

- інтеграція;
- інформування;
- моделювання;
- мотивація;
- демонстрація;
- інтенсифікація;
- тренування;
- самостійне навчання;
- активізація;
- індивідуалізація;
- повторення та поглиблення;
- контроль;

- виконання;
- збагачення.

Медіа, інтегровані в традиційні предмети шкільного циклу, стають одним із засобів підвищення ефективності навчання, якщо задовольняють наступним вимогам:

- сприяють підвищенню пізнавального інтересу;
- відповідають практичним потребам вчителя та учнів;
- застосовуються з опорою на базову навчальну програму;
- універсальні у використанні.

Масштаби впливу медіа на різноманітні сфери життя висувають нові завдання перед освітньою системою, у тому числі формування основ інформаційної культури вчителя.

Ефективне використання інформаційних технологій може бути досягнутим за умови оволодіння вчителями основами комп'ютерної грамотності – знаннями та вміннями, необхідними кожному в умовах інформатизації суспільства: не тільки знання сучасних технічних засобів та вміння з ними працювати, але й певного рівня критичного мислення, навичок самостійної творчої роботи, пов'язаної з пошуком, обробкою і презентацією інформаційного матеріалу.

Сучасний педагог повинен володіти навичками роботи як з системними програмами (операційними, службовими, сервісними), так і з прикладними програмами (інструментарії роботи з текстами, графікою, таблицями та ін.).

Постає питання про виділення ІКТ-компетентності як окремої складової професійної компетентності вчителя. За О.Шиловою та М.Лебедєвою, ІКТ-компетентність – це «здатність індивіда вирішувати навчальні, життєві, професійні задачі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій» [50, с. 28].

Синонімом до ІКТ-компетентності може виступати термін «медіакомпетентність учителя», тобто сукупність його мотивів, знань, умінь, здібностей (показники: мотиваційний, інформаційний, методичний, практико-

операційний/діяльнісний, креативний), що сприяють медіаосвітній діяльності в аудиторії різного віку.

ІКТ-компетентність вчителя включає наступні компоненти:

Аксіологічний (ціннісно-мотиваційний) компонент – включає прийняття на особистому рівні гуманістичної цінності інформаційної діяльності людини.

Рефлексивний компонент – аналіз своїх індивідуально-психологічних особливостей та природних педагогічних задатків. Передбачення можливих наслідків інформаційної діяльності, професійно-соціальна адаптація в постійно відновлювальних інформаційних умовах.

Пізнавально-інтелектуальний – потреба в поглибленні, розширенні, систематизації накопичених раніше знань в сфері інформаційних технологій, гнучкість та адаптивність мислення, фонові знання з різних джерел, пов'язані з навчальним предметом, самостійно продумані цілі вивчення своєї наукової дисципліни.

Афективний компонент – емоційно-оцінювальне ставлення до загальної інформаційної культури, її привабливість для вчителя.

Комунікативно-етичний компонент – культура спілкування та співробітництва в області інформаційних контактів, використання можливостей комп'ютерних комунікацій для міжособистої та колективної взаємодії, моральна поведінка в сфері інформаційних відносин.

Діяльнісно-прикладний компонент – активне застосування інформаційних технологій у професійній діяльності, володіння навичками опрацювання інформації та роботи з інформаційними об'єктами, використання інформаційно-технологічних можливостей для найбільш ефективного рішення професійних завдань, самовдосконалення та творчості, а також виховання подібних якостей у своїх учнів.

Правовий компонент – знання та виконання основних правових норм регулювання інформаційних відносин, усвідомлення відповідальності за дії, скоєні за допомогою комп'ютера.

Ергономічний компонент – реалізація в інформаційно-професійній діяльності принципів наукової організації праці, здоров'язбереження, фізіологічності та комфортності.

О.Пищик виділяє наступні рівні вчителів, що використовують ІКТ в своїй професійній діяльності.

Рівень перший – ПОШУКИ СИСТЕМИ. Для педагога стає професійно необхідним навчитися поєднувати власний викладацький стиль із тими технічними можливостями, які дають йому нові інформаційні технології.

Рівень другий – ПЕРШІ УРОКИ. Нові інформаційні технології починають потроху з'являтися на уроках. Важливо, що для викладача вже навряд можливий рух у зворотний бік. Виникає потреба систематизації створюваного матеріалу вже на якісно новому рівні.

Рівень третій – ВИСОКИЙ СТАНДАРТ. Більш-менш регулярна підготовка з допомогою ІКТ найпростіших дидактичних матеріалів, планів уроків, планування тощо; створення списків і картотек, шаблонних форм; формування адекватного ставлення до робіт учнів, створених у комп'ютерному вигляді; елементарна систематизація документів у домашньому комп'ютері.

Рівень четвертий – ВІДКРИТТЯ МОЖЛИВОСТЕЙ. Досягнення даного рівня нерозривно пов'язане з виходом в Інтернет. Використання комп'ютера на уроках і в позаурочній діяльності створює педагогу славу людини передової та прогресивної. Учні з більшою повагою ставляться до викладачів, які володіють комп'ютером, зростає авторитет такого викладача й в очах колег. Саме на цьому етапі викладач починає залучати своїх учнів до участі в дистанційних олімпіадах і конкурсах.

Рівень п'ятий – НА ШЛЯХУ ДО ТВОРЧОСТІ. Викладач починає опановувати технології «творіння»: йому стають доступними основні елементи програм MS Power Point, MS FrontPage, MS Publisher. У руки педагога потрапляють інструменти, використовуючи анімаційні можливості яких, він істотно може підсилити ефективність свого заняття. Вчитель уже

починає виступати авторитетним консультантом у внутрішньо-навчальних проектах. Для цього рівня характерні також спроби створення електронної бібліотеки викладача та проектів з написання кількома педагогами загального навчального посібника [50, с. 29].

З поняттям творчого підходу до уроків з використанням інформаційних технологій пов'язано поняття медіаторчність, або процес креативної діяльності у медійній сфері, пов'язаний з проєктивною діяльністю та виробництвом медіатекстів.

Успіх уроку залежить від творчої особистості вчителя, від його уміння:

- використовувати інтерактивну дошку;
- проводити інтерактивні лекції з використанням мультимедіа-технологій;
- розробляти комп'ютерні презентації;
- використовувати підручники-навігатори як дидактичний засіб;
- застосовувати ІКТ як засоби організації проєктної діяльності учнів;
- організовувати самостійну навчально-пізнавальну діяльність учнів.

За областю методичного призначення в навчальному процесі виділяють наступну класифікацію засобів ІКТ:

- навчальні (знання, уміння, навички навчальної або практичної діяльності, необхідний рівень їх засвоєння);
- інформаційно-пошукові та довідникові (уміння і навички з систематизації інформації, різноманітні відомості);
- демонстраційні (візуалізація об'єктів, явищ, процесів, що вивчаються, з метою їх дослідження та вивчення);
- імітаційні (явлення певного аспекту реальності для вивчення його структурних або функціональних характеристик);
- моделюючі (моделювання об'єктів, явищ, процесів з метою їх дослідження та вивчення);
- навчально-ігрові (кресворди, ігри, вікторини, тести);

- тренажери (відпрацювання різного роду умінь та навичок, повторення або закріплення пройденого матеріалу).

Детальніше зупинимось на способах застосування ІКТ на уроках світової літератури.

Аудіоматеріали.

Навчальна мета використання аудіоматеріалів – їхня унікальна можливість задіяти аудіальний канал сприйняття.

Звукове оформлення уроків світової літератури допомагає почути «звучання» епохи, її вібрацію; це міцний засіб формування інтегративного мислення учнів.

Більшість дітей сьогодні не читають книги, а слухають їх (зазвичай це популярні твори жанру фентезі, фантастики та детективу). Враховуючи бажання і потреби дітей, актуальним як ніколи постає питання про використання на уроках світової літератури аудіокниг, створених на основі вершинних творів художньої літератури: класичних новел, віршів відомих поетів, літературних казок.

Аудіокнига – це озвучений професійними артистами та записаний на звуковий носій літературний твір. Над створенням художніх аудіокниг працює команда професіоналів: режисер, звукооператор, композитор, артисти-виконавці. Тож аудіокниги можна використовувати як еталонне прочитання, до якого необхідно прагнути.

Пізнавальна мета аудіоматеріалів – познайомити учнів з голосом відомих письменників, поетів, акторів; з відомими творами світової класичної музики.

Відеоматеріали. У кабінеті літератури зазвичай зібрана велика CD та DVD-колекція з програмними творами. Перегляд фрагментів екранізацій літературних творів використовується як ілюстрація до художньої книги, для співставлення авторської та режисерської інтерпретацій.

Учні не просто дивляться відео. Їм попередньо пропонуються завдання, питання, на які треба відповісти після перегляду відеосюжету. По мірі

перегляду вони можуть записувати основні факти, дати або складати тези чи простий план, що розвиває загальнонавчальні вміння та навички; виконувати найбільш прості завдання типу: які події передували даному моменту і які послідували за ним. Після перегляду обов'язково проводиться бесіда з учнями.

Прекрасно підвищують інтерес до уроків літератури і творчості поетів та письменників відеокліпи, буктрейлери, створені за змістом поетичного або прозаїчного твору.

Тестова технологія. Ще донедавна більшість учителів категорично відкидали таку форму навчання та перевірки знань з літератури, як тестування. Тести, з якими починали свої перші кроки словесники, більшою частиною перевіряли формальні знання, а не розуміння художнього тексту, що перечило завданням і логіці навчання. У наш час розробляються нові технології тестування, які дозволяють зробити цю форму опитування не тільки контролюючою, але й навчальною.

Комп'ютерні тестові програми є значимою частиною навчання, а їх достоїнства – технологічність, конкретність, чіткість, великий об'єм матеріалу, економія навчального часу, безсторонність оцінки, оперативний контроль, що істотно підвищує рівень навчання.

Віртуальна екскурсія – це організаційна форма навчання, що відрізняється від реальної екскурсії віртуальним відображенням реально існуючих об'єктів з метою створення умов для самостійного спостереження, збору необхідних фактів та ін. Позитивними рисами такої форми уроку є наочність, доступність, наявність інтерактивних завдань та багато інших.

Створення заочних екскурсій – важливий момент у роботі словесника. Вони заміщують «живі» екскурсії, оживляють викладання, роблять урок більш цікавим і змістовним, розширюють кругозір учнів. Не завжди можна відвідати віддалені від нас місця, такі як Вестмінстерське абатство (де покояться багато відомих європейських поетів і письменників), Париж (місто О.Бальзака, В.Гюго), Лондон (літературна адреса відомого персонажа

Шерлока Холмса), літературно-меморіальні музеї А.П.Чехова, О.С.Пушкіна, Л.М.Толстого в Росії.

Електронний підручник – це «програмно-методичний комплекс, призначений для допомоги учню в самостійній роботі із засвоєння навчальної дисципліни або її окремих розділів з використанням можливостей комп'ютерних технологій. Як правило, поєднує в собі якості підручника, довідника, задачника та лабораторного практикуму» [43, с.22].

На відміну від звичайного, друкованого підручника, електронне видання наділене інтерактивними можливостями: графічна інформація, таблиці, анімація, аудіо- та відео фрагменти, віртуальні ефекти, тренажери, тестова технологія. Такий комплекс впорядкованого матеріалу максимально наближається до навчання під керівництвом учителя.

Електронні підручники містять багато корисної інформації до уроку світової літератури: статті енциклопедичного характеру про епоху, традиції, культуру; віртуальні каталоги картин та ілюстрацій до художнього твору; варіанти перекладів поетичного твору; фотоматеріали; відеофрагменти екранізацій художнього твору; аудіозаписи до теми тощо. Теоретичний матеріал викладається у формі аудіо-візуальних інтерактивних демонстрацій, які продубльовані у гіпертекстовому вигляді.

Ресурси мережі Інтернет застосовуються для раціоналізації та інтенсифікації навчальної діяльності при виконанні дослідницьких і самостійних робіт.

Для вчителя і його учнів відкривається доступ до безмежних ресурсів знань:

- бібліотеки наукової та художньої літератури;
- літературні періодичні видання;
- авторські сайти сучасних письменників;
- електронні підручники та посібники;
- педагогічний досвід упровадження новітніх технологій навчання;
- науково-освітні сайти;

- енциклопедії, словники, довідники;
- віртуальні літературні музеї та виставки;
- фотогалереї письменників різних епох і народів;
- колекції рефератів та учнівських творів;
- сайти мистецького характеру;
- останні новини планети та ін.

Сайти про письменників, поетів створюють неоціниму допомогу при підготовці до уроків. За допомогою ресурсів Інтернету створюється широкий контекст творчості письменника, прагнення вчителів «занурити» своїх учнів у атмосферу часу, почути голоси сучасників.

Інтернет допомагає також завести власну поштову скриньку, брати участь у дистанційних форумах і конкурсах, проводити аудіо та відеоконференції.

Всесвітня електронна мережа сьогодні надає великі можливості для саморозвитку, самоосвіти і дітей, і вчителів, є міцним засобом для індивідуального, групового та колективного спілкування й навчання.

Усе частіше використовується на уроках зарубіжної літератури така форма викладу навчального матеріалу, як комп'ютерна презентація – файл, в який зібрані матеріали на певну тему, що складається з послідовності кадрів або слайдів.

Ці слайди можна не тільки виводити на екран комп'ютера, проектора або інтерактивної дошки по ходу виступу, але і надрукувати на папері.

Презентація подібна до кінофільму. Так само, як і фільм, презентація підкорюється сценарію, складається з кадрів, а ті, у свою чергу, складаються з текстів, картинок і звукового ряду. До презентації – так само, як і до фільму – застосовуються закони композиції і принципи монтажу.

Переваги презентації очевидні:

- послідовність викладу (за допомогою слайдів, що змінюють один одного на екрані, утримати увагу аудиторії набагато легше, ніж бігаючи з указкою між розвішених плакатів);

- можливість швидко повернутися до будь-якого з уже розглянутих питань або зовсім змінити послідовність викладу;

- мультимедійні ефекти, адже слайд презентації – це синкретичне явище, яке містить елементи анімації, аудіо- та відео фрагменти.

Проекти. Проектна діяльність – провідна в роботі сучасної школи, адже це перш за все творча діяльність учня, що поєднує теорію (інтелектуальне насичення змістом), проблемність і практичність застосування. Проектування широко використовується не лише в технічних галузях і соціальній сфері, а й у гуманітарних дисциплінах.

Існує багато типів проектів:

- дослідницькі;
- пошукові;
- творчі;
- прикладні (практично-орієнтовані);
- рольові;
- пригодницькі;
- ігрові;
- інформаційні та ін.

Мета проекту – створення творчого продукту, яким на уроках світової літератури може виступати: розробка учнями різноманітних рекламних проектів за прочитаним (аудіо реклама, друкований вид реклами, інсценівка, відеоролик, комбінована реклама творчості письменника); створення комп'ютерних продуктів (публікації, презентації, буклети, тести, кросворди, плейкаст, скрапбук, web-сайт, блог тощо).

Кількість мультимедійної підтримки уроку може бути різною: від кількох хвилин до використання мультимедія впродовж цілого уроку.

Як показала практика, використовуючи інформаційні технології в навчальному процесі, не варто робити це епізодично, безсистемно, інакше вони не впливатимуть на результати навчання.

Мультимедійні уроки – емоційні, різнопланові, різнорівневі, творчі й художні.

Існують наступні типи мультимедійних уроків:

- урок-презентація;
- урок-розробка інтерактивного плакату або колажу;
- урок захисту проєктів;
- урок-коментар аудіокниги;
- урок-екранізація роману;
- урок – створення буктрейлери або скрапбуку;
- урок-дискусія у режимі Інтернет-конференції;
- web-квест (урок світової літератури, який проводиться в комп'ютерному класі: пари (або групи) учнів отримують цікаве завдання, посилання на ресурси Мережі, необхідні для виконання завдання, опис процесу виконання роботи, спрямовуючі запитання, дерево понять, причинно-наслідкові діаграми) та ін.

«Важливо підкреслити, – зазначає О.Ісаєва, – що інформація, подана за допомогою комп'ютера, має бути достовірною, доступною для сприйняття учнів певного шкільного віку, повною та, безперечно, цікавою» [30, с.3]

Для мультимедійного уроку властиві:

- 1) практична значимість;
- 2) принцип адаптивності: пристосування комп'ютера до індивідуальних особливостей дитини;
- 3) керованість: у будь-який момент можлива корекція вчителем процесу навчання;
- 4) інтерактивність і діалоговий характер навчання (ІКТ мають властивість «відкликатись» на дії учня та вчителя, «вступати» з ними в діалог, що і складає головну особливість методик комп'ютерного навчання);
- 5) оптимальне поєднання індивідуальної й групової роботи;
- 6) підтримка в учня стану психологічного комфорту при спілкуванні з комп'ютером;

7) безлімітне навчання: зміст, його інтерпретації та додатки наскільки завгодно великі.

Підготовка мультимедійного уроку потребує ретельнішої підготовки, ніж традиційний урок. Сценарій уроку, його режисура – важлива складова такого заняття.

Мультимедійна підтримка прикрасить та полегшить заняття як досвідченого вчителя, так і уроки вчителя-початківця.

Слід звернути увагу на переваги та недоліки мультимедійних уроків.

Переваги використання ІКТ:

- індивідуалізація навчання;
- інтенсифікація самостійної роботи учнів;
- урізноманітнення форм подання інформації і типів навчальних завдань;
- зріст об'єму виконаних на уроці завдань (економія часу, потрібного для вивчення конкретного матеріалу, в середньому становить 30%, а здобуті знання зберігаються в пам'яті значно довше);
- розширення інформаційних потоків при використанні Інтернету;
- посилення мотивації та пізнавальної активності за рахунок різноманітності форм роботи, можливості включення ігрового моменту;
- інтегрування звичайного уроку з комп'ютером дозволяє вчителю перекласти частину своєї роботи на ПК, роблячи при цьому процес навчання більш цікавим, різноманітним, інтенсивним;
- «створення навчальних середовищ, які забезпечують «занурення» учня в уявний світ, у певні соціальні й виробничі ситуації» [86, с. 4];
- пропонується технологія спонукає вчителя шукати нові, нетрадиційні форми та методи навчання, стимулює його професійний ріст та подальше засвоєння комп'ютера;
- «забезпечення негайного зворотного зв'язку, широкі можливості діалогізації навчального процесу» [86, с. 4];

- застосування ІКТ дозволяє вчителю за короткий час отримати об'єктивну картину рівня засвоєння навчального матеріалу в усіх учнів та своєчасно його відкорегувати;

- засвоєння учнями сучасних інформаційних технологій – це можливість проявити свої творчі здібності.

Необхідно говорити також про інтеграцію ІКТ з сучасними педагогічними технологіями:

- комунікативними (навчання у співпраці, взаємонавчання, робота в парах, навчальний діалог, дискусія);

- пошуковими (проблемне навчання, метод проєктів);

- ігровими (ділові та рольові ігри, ігри-мандрівки тощо).

Звичайно, усвідомлюючи всі позитивні моменти роботи з ІКТ, не можна закрити очі й на очевидні недоліки:

- відмирання традиційної культури читання, знецінення культури книги;

- зменшення частки «живого» спілкування учасників освітнього процесу;

- розширення доступу до небажаної інформації;

- небезпека порушення авторських прав, поширення плагіату;

- поява різнотипної комп'ютерної залежності;

- загроза здоров'ю (посилення гіподинамії, втрата зору тощо).

Висновки до Розділу 1

Вивчаючи наукову літературу, що присвячена проблемам читання, ми побачили, що процес читання складається з наступних компонентів:

- читацької діяльності;
- читацької поведінки;
- читацької активності.

Читацька активність є ключовою ланкою в процесі читання.

Також нами були порушені проблеми формування і розвитку читацької компетентності учнів як цілісної системної якості особистості, що проявляється у здатності до оволодіння комплексом знань про художню літературу, її теорію та історію, а також літературно-творчими вміннями, досвідом і способами діяльності у цій галузі.

Нами були розглянуті основні методи та прийоми, що впливають на розвиток читацької активності та читацької компетентності.

На нашу думку, мета компетентнісно орієнтованого уроку зарубіжної літератури – це сформувати в учнів стійкий читацький інтерес до творів світових письменників як повноцінного, оригінального мистецтва, потребу в зацікавленому читанні, а через нього й усвідомлення важливих загальнолюдських світоглядних та морально-етичних національних цінностей, навчити глибоко розуміти та творчо інтерпретувати художні твори, висловлювати власні погляди, аргументувати, виявляти здатність до оригінальних рішень різноманітних навчальних завдань, до перенесення набутих знань і вмінь на практичні ситуації, проводити аналогії з сучасним життям, власним досвідом, тобто робити свідомий вибір як при вивченні художнього твору, так і в реальному житті.

Нами були визначені найголовніші напрями вдосконалення уроку:

1. Будувати навчальний процес з урахуванням його глибинних закономірностей. Постійно активізувати учнів, розвивати їх самостійність та ініціативу, урізноманітнювати методи і прийоми роботи. Для того щоб сформувати духовно багату особистість, яка була б на рівні сучасності, треба

внутрішньо перебудувати навчання, раціонально використати нові резерви педагогічного впливу, методи та прийоми роботи

2. Виховувати в учнів стійкий інтерес до зарубіжної літератури, постійно збуджувати позитивне емоційне ставлення до навчання, стимулювати інтелектуальні та естетичні потреби школяра. Щоб удосконалити навчальний процес у школі, треба забезпечити сприятливий ґрунт для успішного навчання. Урок не повинен бути тягарем ні для учня, ні для вчителя. Учень і вчитель – це дві взаємозв'язані сили, які мають діяти злагоджено, в одному напрямі. Як би добре не був організований урок, яка б значна за змістом науково-художня інформація не подавалася, але якщо в дітей не виробився стійкий інтерес до предмета, учитель не досягне запланованої мети. Зацікавлення можна викликати насамперед змістом навчальної інформації. Навчальна інформація найчастіше стає об'єктом інтересу учнів, коли вона містить елементи новизни. Не слід думати, що стимулювання навчальних інтересів відбувається лише за рахунок певних прийомів навчання. Цікавість стимулюється всім змістом уроку, всією системою методів його проведення. Література – мистецтво слова, і це вимагає особливого підходу до її вивчення, своєрідного емоційного та інтелектуального фону. Поєднання читання та інтерактивної форми навчання сприятиме формуванню читацької компетентності учнів за умов сприятливого навчального середовища.

Також нами були розглянуте поняття мультимедійної освіти, як інтерактивної форми навчання. Мультимедійна освіта — це навчальний процес, що організований з використання інформаційно-комунікативних технологій. Саме інформаційно-комунікативні технології здатні стимулювати пізнавальний інтерес до навчальних дисциплін, надати уроку проблемного, творчого, дослідницького характеру, багато у чому сприяти оновленню змістової сторони предмету зарубіжна література, розвивати самостійну діяльність учнів.

РОЗДІЛ 2

БУКТРЕЙЛЕР – ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

2.1 Феномен візуалізації книги та поняття буктрейлера: визначення сутності, типологія

Одним з новітніх та малодосліджуваних методів підвищення читацької активності та розвитку читацької компетентності – є буктрейлер.

Не дивлячись на те, що деякі науковці відносяться до буктрейлера, як до чогось чудернацького, незвичайного, і дивуються його появі на світ, але все ж таки візуалізація книги – це закономірний процес у сучасних реаліях.

З 1990-х років візуалізуватися стали усі сфери людського життя. Більш того, візуальність можна вважати головним принципом сучасної естетики.

«Потребительское предпочтение отдается готовой форме образа: книга уступает место экранизации, рекламный текст вымещается узнаваемой или экспрессивной картинкой, музейная экскурсия заменяется «посещением» сайта музея, знакомство с городом может ограничиться просмотром фотографий; общение в Skype и по электронной почте – быстрее и эффективнее, нежели по письмам от руки...» [66, с.183]

Впізнаванність традиційних цінностей, що транслюються за допомогою візуального ряду, трапляється в межах зжатої форми (наприклад: кліп, відеоролик, буктрейлер), де за зовнішньою простотою криються глибина та зміст. Сучасна людина, як і сучасне покоління школярів «думає картинками» й краще сприймає інформацію подану зорово. Мозок сучасної людини перевантажений інформацією саме візуального характеру. Якщо для попереднього покоління школярів ілюстрація була лише супроводом, цікавим бонусом до змісту, то для сучасного здобувача освіти вона (ілюстрація) більш доступна та проста до засвоєння. Сучасний школяр швидше «прочитає» малюнок, картинку, а також менш втомлюється від потоку візуальної інформації. Діти та молодь стають все більше візуально-орієнтованими – і це є об'єктивним наслідком цифрового прогресу.

Інтеграція знань гуманітарних наук (літературознавства, історії, історії мистецтва, досліджень медіакультури і комунікацій, кінознавства) дала певний результат: розгляд явища візуальної культури передбачає системний і цілісний аналіз, при якому враховуються можливі рівні інтерпретації.

Вченими з'ясовано, що з точки зору збереження та відтворення інформації в пам'яті текстове повідомлення менш ефективно, ніж візуальний ряд. Таким чином виникає тип мислення, який отримав назву «кліпів». Головною особливістю «кліпового» мислення стає перевага нетекстової, образної інформації та високої швидкості її обробки.

Причиною виникнення кліпового мислення вчені бачать у засобах масової інформації. На початку 1940-х років у США з'являються перші рекламні ролики, які за мінімальний час видавали максимум інформації. Це був візуальний колаж, створений в особливій манері, з незвично швидкою зміною кадрів, де головним було не зрозуміти, а відчутти емоційно запропоновану з екрану інформацію.

Одним із перших, хто почав вивчати специфіку «кліповості» був канадський філософ, філолог, літературний критик Маршал Маклюен. Досліджуючи проблему глобалізації та розвиток сучасних інформаційних технологій, учений запропонував модель сприйняття, яка може призвести до витіснення лінійного тексту як такого. У 90-х рр. XX століття російський філософ Ф. І. Гіренок увів термін «кліпове мислення». Дослідник, фокусуючи увагу на філософії сьогодення, стверджує, що «кліпове мислення креативне, а креативне мислення не може бути системним. Це, швидше, клаптикове мислення, фрагментарне. Чим більше в ньому пустоти, тим більше в ньому ступенів свободи, рухливості. Йому потрібні не логічні переходи від одного фрагмента думки до іншого, а несподіване «раптом». Попри авторську «гру» словами, ці думки нам видаються слухними, оскільки засновані на глибокому проникненню у сутність аналізованого явища. Варто підкреслити, що у багатьох публікаціях відсутнє чітке, усталене визначення поняття кліпового мислення.

Осмислення суті кліпового мислення неможливе без виявлення факторів, що сприяли його появі:

- прискорення темпів життя й безпосередньо пов'язане з ним зростання обсягу інформаційного потоку, що породжує проблематику відбору і скорочення інформації, виділення головного й фільтрації зайвого;
- потреба в більшій актуальності інформації.

Величезний інформаційний потік, у якому перебуває сучасні школярі, впливає на їх фізіологічні якості, що обумовлює проблему уваги і зосередженості. Доволі часто вони не розуміють, чи навіть, не чують, завдання з першого разу і повільніше опановують навчальний матеріал. Крім того, для них не характерна довготривала концентрація на якомусь одному предметі, але вони вміють швидко переключатися з об'єкта на об'єкт. Дослідження специфічних психологічних ознак молоді увиразнює проблему – «кліпового мислення», адже при проектуванні й реалізації освітнього процесу, виборі методів і засобів навчання дану проблему вже неможливо ігнорувати.

Кліпове мислення – це новий алгоритм сприйняття й аналізу інформації, який характеризується фрагментарністю, алогічністю, непослідовністю, швидкістю сприйняття образів, візуальністю та асоціативністю. Справедливо зауважити, що при такому способу мислення навколишній світ перетворюється на мозаїку розрізнених, мало пов'язаних між собою фактів. Людина звикає до того, що вони постійно, як у калейдоскопі, змінюють один одного, і постійно вимагає нових. Можемо виділити такі характеристики «кліпового» мислення:

- особлива форма розумової діяльності сучасної людини;
- феномен, який притаманний цифровій Людині;
- своєрідна захисна фізіологічна реакція сучасної молоді від надмірного інформаційного перевантаження;
- адаптація людини до інформаційних умов сьогодення.

З поняттям «кліпове мислення» пов'язані поняття «кліпова свідомість»,

«кліпова поведінка», «кліпова культура», що утворюють між собою взаємозумовлену послідовність. У такому форматі поняття «кліпова поведінка», «кліпова культура» є подальшим рівнем сприйняття оточуючого світу молодого людиною. Кліпова поведінка – це специфічна модель соціальної діяльності сучасної людини, для якої водночас притаманна різноманітність і багатофункціональність; фрагментарність і здатність швидко акумулювати велику кількість знань, незавершеність початої діяльності та природна допитливість; нелогічність і працьовитість.

Все це і стало передумовою виникнення кліпового стилю монтажу, та витокami становлення буктрейлера.

Також варто згадати про вельми поширених в наш час коміксах, які теж сприяли розвитку кліпового мислення людини. Комікс – мальовані історії, розповіді в картинках. Комікси можуть бути будь-якими і по літературному жанру, і за стилем малювання. У вигляді коміксів адаптуються навіть твори класиків літератури.

Традиція історії-комікси сходить до XVI і XVII століття, коли в Іспанії почали продавати картинки для народу, найчастіше на релігійну тематику. У XIX столітті в місті Епіналь (Франція) налагоджується фабричне виробництво історій в картинках.

У Радянській Росії широкого поширення комікс не отримав. Однак окремі приклади все ж існували. Наприклад, техніку коміксу використовував Володимир Маяковський в своїх агітаційних плакатах Вікна сатири ЗРОСТАННЯ; в 1937 р вийшла дитяча книга-альбом «Розповіді в картинках» художника Миколи Радлова. Невеликі історії в картинках друкувалися в «Веселих картинках» для дітей і в журналі «Крокодил» для дорослих, зрідка іноземні комікси публікувалися в журналі «Наука і життя».

В середині 2000-х відбувається бум коміксної літератури.

Комікс задовольняє запити сучасної людини, що володіє «кліповим» мисленням – послідовність схематично намальованих картинок (через величезну кількість сюжетів, які необхідно намалювати в стислі терміни, на

реалістичність і детальність малюнка розраховувати не доводиться), в яких з яких-небудь характерним рис легко вгадуються персонажі, містить мінімум тексту, швидко «прочитується» завдяки зображеним у виданні ключовим кадрам, інше людина «домальовує» в свідомості сам. Читача влаштовує швидкість «прочитання» коміксу, можливість в найкоротші терміни зрозуміти сюжет, що не вчитуючись в сторінки тексту і не вишукуючи «головне» серед описів героїв, природи.

Однак перший крок на шляху до формування нового типу мислення зробило поява газет. Формат подачі інформації в газеті полягає в великій кількості коротких, не пов'язаних між собою текстів. Ще в XIX столітті багато діячів європейської культури стали відзначати, що газета здатна вплинути на мислення і змінити сприйняття інформації, зробивши його поверхневим. І в підсумку за кілька десятиліть існування ЗМІ виробився особливий формат подачі інформації - сильно фрагментований текст, що складається з великої кількості коротких фраз. Що в результаті призвело до простого споживання інформації без її подальшого осмислення.

Таким чином, сучасна людина отримує величезний потік уривчастих і випадкових відомостей, в результаті чого залишається на поверхні явища, без критичного сприйняття і вдумливого осмислення.

Згідно Ю. Щербініної, буктрейлер є за своїм змістом міні-екранізацією твору.

Людина XX-початку XXI століття стала активним творцем та споживачем медійної культури. Кіно, з кожним роком отримуючи масову популярність та визнання, витісняє з повсякденного життя людини практику читання. Сьогодні звичнішими стали інші способи спілкування з книгою, ніж tet-a-tet: наприклад, вона читається по радіо, оживає на сцені чи екрані. Інтерпретація її змісту може бути отримана в готовому вигляді завдяки мережі Інтернет: у формі критичної статті або рецензії, дискусії у блозі чи соціальній мережі, у вигляді телеверсії. Іншими словами сьогодні людина все частіше зіштовхується з інтерпретацією книжкового тексту, що призводить

до втрати змісту, а отже і змістовної сторони першоджерела.

«Книга перестає функціонувати в тій формі, у якій вона нам звична. Вона втрачає свою комунікативну функцію – функцію індивідуального спілкування, в процесі якого людина вибудовує систему діалогових відносин з автором, героями. Спілкування з книгою за принципом «наодинці» потребує від читача зусиль та духовної роботи, тому що проникає в інтелектуальний простір людини» [65, с.148].

В сучасному світі змінилося не тільки ставлення до книги, а й способи спілкування з нею: тепер вона звучить в навушниках, візуалізується, набуває електронний формат. Особливе значення має сьогодні і оформлення книги: візуальна обробка – форма, дизайн, ілюстрації – орієнтована на читача, який тонко відчуває гармонію вербальних, тактильних і візуальних складових.

Однак рідко хто тепер віддасть перевагу «екранної» версії самій книзі: екранізація легше сприймається суспільством, ніж сам текст, розрахований на проникливого і вдумливого читача.

Екранізація літературно-художнього твору – це режисерська версія прочитання, це «екранно-книжкове метапространство, де представлено безліч комунікаційних діалогічних структур. Це новий простір може розширювати можливості людини в плані розуміння справжнього змісту твору, якщо він не обмежується одним джерелом, але може і звужувати смислові кордони, якщо він обмежується готовими інтерпретаційними формами» [65, с.147]. Сучасна екранізація отримує «дешеву» популярність, оскільки позбавляє від необхідності читати оригінал. Хтось знаходить цей спосіб знайомства з літературою найзручнішим і прийнятним: немає необхідності витратити час на прочитання, якщо є можливість дізнатися думку профільмі як «книзі» в мережі Інтернет.

Прочитання твору вимагає від читача часу, зусиль і розумової діяльності. Візуалізований текст швидше і ефективніше уловлюється свідомістю і запам'ятовується. Але фільм-екранізація тільки створює ілюзію відповідності тексту оригіналу, він припускає критичне сприйняття і

інформативну обізнаність глядача, його ерудицію і знання. Екранізація стала не способом ведення діалогу, а продуктом, що враховує запити сучасного споживача візуальної культури, продуктом масового характеру, що не претендує на рефлексію суспільства. Проте незалежно від того, як точно переданий зміст і задум автора, обидва твори, і книга, і екранізація, мають місце бути. Вони – свідки часу. Наприклад, сучасна екранізація класичного літературного твору частенько є специфічною інтерпретацією минулої епохи з точки зору сучасності, проводить паралель між «старими» і «новими» переконаннями на людину і суспільство. Екранізація стає одним із способів освоєння художньої дійсності літературного тексту. Творці екранізації можуть показати те, що вимагає опису в літературно-художньому творі, але автори фільму позбавлені можливості словесно описувати події голосом «закадрового оповідача». В той же час створення образу через вчинки дійових осіб, їх пряму мову, непряму мову інших персонажів і відношення до інших героїв доступно як засобам кіно, так і літературі. Нині, попри те, що книга є спонукачем до творчості в області і музики, і театру, і кіно, пріоритет залишається за візуалізованим словом.

Таким чином, у сучасному світі текстова реальність все активніше замінюється візуальними образами. Людина стає більше візуально-орієнтованою, розширюючи так зване «кліпове мислення», розвитку якого сприяють, в основному, засоби масової інформації шляхом уривчастого, фрагментованого подання матеріалу, і яке дозволяє людині справлятися з величезними потоками візуальної інформації, що щодня обрушуються на нього у сучасному світі. Проте отримуючи велику кількість уривчастих і випадкових даних, людина частенько залишається на поверхні явища, без вдумливого сприйняття і осмислення. Візуальна інформація швидше прочитується і краще осідає в пам'яті в порівнянні з усним і текстовим викладом матеріалу.

Візуальна інтерпретація твору у вигляді його екранізації все тісніше є сусідами з книгою, стаючи для людини переважною і зручнішою для

сприйняття в порівнянні з первинним літературним текстом; ознайомлення з фільмом по книзі витісняє читання самої книги, що обумовлено громадськими тенденціями і пов'язано із запитам сучасного читача-глядача. Таким чином, перехід до візуалізації – природний процес у сучасному інформаційно-технічному світі, що бурхливо розвивається.

Буктрейлер є засобом для популяризації книги, заохочення людей до читання. Враховуючи особливості сприйняття інформації молодими людьми, презентація літературних творів через використання відеоряду – один з ефективних способів формування читацького інтересу є буктрейлер.

Єдиного визначення поняття буктрейлер не існує. Пропоную розглянути декілька видів визначення поняття.

Буктрейлер – це невеличкий відеоролик, основне завдання якого – розповісти про книгу, зацікавити, заінтригувати і підштовхнути до прочитання або переосмисленню вже прочитаного. Інше визначення за Дарсі Паттісоном характеризує книжковий ролик як самостійний жанр. А як твердить Т. Заїченко «оскільки молодь орієнтується на аудіовізуальну інформацію, то ж цим і треба заохочувати». [26, с.52] Отож буктрейлер – це відеоанотація книги; тизер, що включає в себе найяскравіші моменти книги.

Т. Лісовська у методичних рекомендаціях визначає «буктрейлер – як невеликий відеоролик, що розповідає у довільній художній формі про будь-яку книгу» [37, с. 6]. На її думку, «мета таких роликів – пропаганда читання, залучення уваги до книги за допомогою візуальних засобів, характерних для трейлерів до кінофільмів. Як правило, тривалість буктрейлера становить не більше 3 хвилин. Такі ролики знімаються як до сучасних книг, так і до книг, що стали літературною класикою». [37, с.8]

Відповідно до Ю. Щербініної, буктрейлер являє по своїй суті «екрано-книжковий мета простір» [99, с.148].

Буктрейлер, як інструмент книжкової реклами – це один з синтетичних маркетингових жанрів, це своєрідне «візуальне есе». Головною вимогою до буктрейлера залишається перпендикулярність тексту, тобто він розповідає

свою історію про книгу, а не копіює ту, що розповідає книга.

Про історію створення буктрейлера відомо небагато. Перші буктрейлери представляли собою слайд-шоу з ілюстрацій з текстом або закадровою мовою. Сам таким було перше відео зняте до роману Джона Фарріса і 1986 році. Широкому загалу буктрейлер вперше був продемонстрований на книжковому ярмарку в Луїзіані у 2003 році. Ролик рекламував книгу Крістін Фіхан «Темна симфонія». Популярності буктрейлери набули з 2005 року завдяки розвитку відеохостингів (YouTube, Wimeo та ін.) та соціальних мереж (Facebook, Twitter). Зараз майже жодна рекламна кампанія книги у США та Європі не відбувається без буктрейлера, де він став самостійним видом мистецтва.

Перший буктрейлер в Україні був створений за мотивами детективу «Оksamитовий перевертень» Наталії та Олександра Шевченків, який демонстрували на Форумі видавців у 2010 році.

Часто буктрейлер порівнюють з трейлерами до фільму. Трейлери анонсували фільм і збирали натовпи глядачів. Саме на початку 2000-х працівникам книжкового ринку спало на думку, що і книги можна рекламувати схожим чином. А згодом ця тенденція прийшла до школи.

Поширення буктрейлера тісно пов'язане з новим медіа ресурсом. Для його поширення використовуються соціальні мережі. Основною платформою є Youtube через який ролик завантажується, а далі за допомогою посилань поширюється через інші відеохостинги.

В даній роботі ми будемо дотримуватися наступного визначення поняття «буктрейлер». Буктрейлер – це короткометражний ролик, який презентує візуальний зміст основної думки книги, спонукає до її прочитання, чим збільшує зацікавленість до читання.

Ціль створення буктрейлера – це зацікавити до читання, шляхом використання засобів візуалізації. З визначення цілі походять основні функції – просвітницька та пропагандистська (рекламна), але водночас йому також притаманні:

- інформаційна функція, тому що буктрейлер є засобом передачі інформації, розкриває особливості літературно твору;
- емоційно-психологічна функція, бо буктрейлер впливає на емоційний стан людини;
- естетична функція: буктрейлер є результатом творчої діяльності людини, він закликає читача думати художніми образами.

Буктрейлер вирішує наступні задачі:

- залучення уваги до книги. На сьогоднішній день книги стають все менш популярними, тому буктрейлер працює на інтерес глядача, змушуючи знайти його ту книгу, якій присвячений буктрейлер;
- створення аудиторії читачів.

Також слід зазначити в залежності від цілей та задач, а також від того хто є автором буктрейлера виділяють:

1. Видавничий буктрейлер
2. Читацький буктрейлер
3. Бібліотечний буктрейлер.

Згідно класифікації Ю. Щербіної буктрейлер можна поділити за двома положеннями.

За засобом візуального втілення тексту виокремлюються три різновиди роликів:

1. Ігрові(міні-фільм за книгою);
2. Неігрові (набір слайдів з цитатами, ілюстраціями, тематичними малюнками, фотографіями);
3. Анімаційні (мультфільми за книгою).

Отже, ігровий буктрейлер – це міні-фільм за книгою. В якості візуального ряду зазвичай використовують або кадри з фільма, або зняті самостійно, також додають картинки або текстові вставки. Ігровий буктрейлер має свою специфічну будову. Початок характеризується фразами, що демонструють переваги твору: світовий бестселер, книга-сенсація. Основна частина змальовує загальну змістовну направленість, яка містить

фразу-інтригу, покликану заінтригувати читача. Завершення буктрейлера характеризується відгуком відомих письменників.

Неігровий буктрейлер – це набір слайдів з цитатами, ілюстраціями, тематичними малюнками. На початковому етапі використання неігрові буктрейлери створювались за допомогою Microsoft Office PowerPoint. Будова неігрового буктрейлера має також свої правила. Початкові слайди містять загальні відомості про автора та книгу. Основна низка слайдів рекламує переваги самого твору. Заключні слайди можуть містити кадри із фільмів чи ілюстрації.

Анімаційні буктрейлери найчастіше використовують для дитячої літератури, і при його створенні все залежить від фантазії виконавця.

За змістом зустрічаються буктрейлери:

1. Розповідні (презентують основу сюжету твору);
2. Атмосферні (передають основні настрої та емоції, що очікують читача);
3. Концептуальні (транслюють ключові ідеї та загальну змістовну направленість тексту).

Розповідні буктрейлери привертають увагу читача до сюжету книги, через аудіо- та відеодоріжки знайомлять читача з ним, але залишають певну недосказаність. Розповідний буктрейлер покликаний відповісти на наступні питання:

- ✓ Де розгортається сюжет книги?
- ✓ Хто є героями твору?
- ✓ На чому заснований сюжет?

В таких буктрейлерах текст грає більш важливішу роль ніж зображення.

Атмосферні буктрейлери розкривають атмосферу книги, передають настрій, роблять акцент на емоціях. При створенні атмосферного буктрейлера слід визначити атмосферу та засоби за допомогою яких можна її передати. Наприклад, якщо книга написана в жанрі фентезі, то можна зробити акцент

на атмосфері чаклунства і магії. Якщо героєві належить робити складний вибір, то текст буктрейлера слід будувати з використанням антонімів.

Концептуальні буктрейлери зосереджують увагу на розкритті незвичної ідеї твору, на світогляді автора і на цікавих думках, які він хоче донести до читача, на смислового наповненні книги.

При створенні концептуального буктрейлера важливо, щоб «оригінальність» думок не перетворилась на нудну банальність. Добре виглядають питальні речення, що спонукають глядачів до роздумів.

Світлана Патра пропонує іншу класифікацію. Вона поділяє буктрейлери на декілька груп: за жанром та за формою виконання.

За жанром вона виділяє:

1. Анонс – коротко розповідає про книгу, її сюжет і автора, а також про її видання, про надходження в певну бібліотеку .

2. Відгук – ролик, у якому автор буктрейлера ділиться враженнями від прочитаної книги. Розповідає про автора, видавництво, книгу. А також коротко про її сюжет. Також доречними є цитати від героїв книги чи автора – це дозволяє читачеві ближче познайомитися із твором за короткий час.

За формою виконання виділяють:

1. Повноцінний ролик – виготовляється за допомогою професійних засобів відеозйомки та монтажу. Може вміщувати короткі діалоги між героями книги. По структурі вони динамічні і яскраві. Під час їх створення можуть використовуватися різноманітні спецефекти.

2. Слайд-шоу, презентація – виготовляється здебільшого за допомогою комп'ютерної програми Power Point, яка є у більшості користувачів Microsoft Office. Вона відрізняється меншою динамічністю і яскравістю та більшою кількістю текстів.

На основі аналізу типологій буктрейлера Світлани Патри та Юлії Щербіної, нами було запропоновано свій варіант типології буктрейлера за трьома напрямками:

1. За способом створення:

- відео;
- музичний кліп;
- презентація;
- слайд-шоу;
- комбінований (презентація з елементами відео).

2. За тривалістю:

- короткотривалі (до 2-х хвилин);
- довготривалі (більше 2-х хвилин).

3. За цільовим спрямуванням:

- новинка книгодруку;
- промоція відомого твору;
- промоція автора.

Варто зазначити, психологічний вплив буктрейлера надзвичайно глибокий та різнобічний. Отже буктрейлер є надзвичайно корисним для вчителів зарубіжної літератури, бо дозволяє в цікавій динамічній формі розповісти потенційному читачеві про твір літератури.

2.2 Освітній буктрейлер – етапи створення.

В сучасному освітньому просторі, як було нами з'ясовано, виділяється чітка тенденція на зниження читацької активності. У зв'язку з цим було розроблено багато сучасних методів викладання у школі. Функція буктрейлера в навчальній діяльності полягає в поєднанні лінгвістичних та інформаційно-технологічних знань, які направлені на розвиток комунікаційних навичок та творчих здібностей. Тому цілком доречно було б охарактеризувати його терміном «освітній буктрейлер». Оскільки буктрейлер передбачає яскраву розповідь-презентацію про книжку, то в його основі лежить інтрига. Тому, з одного боку, освітній буктрейлер має на меті зацікавити книжкою, а, з іншого – підвищити читацьку активність, спонукаючи до читання цієї книжки. Методичне використання буктрейлера в освітній діяльності зумовлена в двох основних формах:

1. знайомство та зіставлення готового відеоролика зі змістом твору;
2. самостійне створення та презентація учнями буктрейлера за завданням вчителя або в рамках освітнього проекту.

Прийшовши на зміну традиційній презентації, що несла на собі інформаційне навантаження, освітній буктрейлер має значні освітні та педагогічні можливості, особистісну оцінку літературно художнього та культурологічного матеріалу. Варто зауважити, що розглянута нами технологія буктрейлера, на відміну від презентації, дає широкі можливості для розкриття творчих здібностей учнів. Виходячи з особливостей освітній буктрейлер реалізовує головний методологічний принцип навчання – інтеграція не тільки знань з різних областей, але й предметних та метапредметних компетенцій. В процесі використання створюється не розрізнена, мозаїчна, а цілісна читацька уява про літературний факт, твір літератури, або літературне явище.

У процесі підготовки буктрейлера учням пропонується взяти за основу твір світової класики. Цей вибір не спонтанний. Класична література поступається місцем сучасній літературі, а отже впровадження проекту на основі класики допоможе повернути увага та зацікавленість до світових шедеврів.

При створенні проєкта буктрейлера виділяють декілька етапів :

1. Вибір твору – здійснити пошук відомостей про книжку та письменника;
2. Визначити, що покликаний донести буктрейлер (які задачі він в собі несе);
3. Створити сценарій;
4. Підібрати матеріал для ролика: цитати, малюнки, ілюстрації;
5. Вибрати програму для роботи з відео.

Як бачимо, на кожному етапі підготовки буктрейлера учень звертається до Інтернет-ресурсів і сервісів. Результатом виконаного проєкту вважається самостійно підготовлений відеоролик.

Вибір твору. Перед усім, треба визначитись з якою метою створюється буктрейлер: для привертання уваги до книги чи серії книг, залучити читача до певного жанру, або підняти популярність автору.

В педагогічному аспекті створення буктрейлера зумовлено активізувати читацьку активність в здобувачів освіти, викликати зацікавленість до роботи з книгами. Саме тому найчастіше буктрейлери, з педагогічною метою, створюють за жанрами книг.

Після вибору книги, наступний етап – визначити задачі буктрейлера, тобто до **написання сценарію** треба відповісти на запитання:

- на що повинен звернути увагу глядач при перегляді буктрейлера (на сюжет книги, на питання, що розкриває автор книги, чи на суб'єктивне бачення книги автором буктрейлера);

- на чому будується інтрига ролика (на зав'язці сюжету, на хвилюваннях героя, на атмосфері світу книги);

- які почуття та емоції повинен відчувати глядач при перегляді.

Але водночас відповівши на ці запитання, не треба одразу переходити на сценарію. Треба визначитися з видом буктрейлера як за змістом, так і за способом візуального втілення. Адже від цього буде залежати кількість тексту та ілюстрацій, наявність озвучки чи субтитрів.

Після всіх цих підготовчих моментів можна починати працювати над створенням сценарію.

Сценарій – це детальний план ролика, де вказано, що говорять й що відбувається на екрані. Сценарій розбирає всі елементи дії, які йдуть один за одним в суворій послідовності. Головне в сценарії – це гарно продуманий сюжет. Сюжет – це основа будь-якого твору. Існує багато варіантів визначення сюжету, але найточніше – це грамотно розбудований порядок подій, що відбуваються у творі. В буктрейлері сюжет – це загадка, інтрига, яка має бути вправно та влучно показана майбутньому читачеві, з метою його зацікавлення. Сюжети поділяються на: хронікальні та концентричні.

Хронікальні (лінійні) сюжети будуються за певним проміжком часу.

Події в такому сюжеті не пов'язані нічим, окрім часу, в який вони написані. Такі сюжети не мають спільної логічної будови, одні події змінюються іншими. Дані сюжети багато конфліктні: одні конфлікти змінюються іншими, з урахуванням їх в часовому відрізку.

Лінійні сюжети не мають чіткої кульмінації, або вона взагалі відсутня. Також в таких сюжетах дуже часто відсутня зав'язка. Інколи сюжет може будуватися в зворотній хронології, тобто від розв'язки до зав'язки. Хронікальні сюжети використовуються в основному в пригодницьких та історичних романах, в яких розповідається про зовнішню сторону життя людей, а також в соціально-побутових романах, де змальовується буття декількох поколінь однієї родини або розвиток соціально-побутової середовища. На основі хронікального сюжету найчастіше вибудовували свої романи письменники XIX століття.

Концентричний сюжет, на відміну від хронікального, спирається на події. Всі події в таких сюжетах вибудовуються за допомогою причинно-наслідкового зв'язку. Сюжет будується не лінійно, найчастіше одна подія є наслідком іншої. В концентричному сюжеті є тільки один конфлікт, всі зв'язки між епізодами чітко прослуховуються, легко можна побачити зав'язку, кульмінацію та розв'язку.

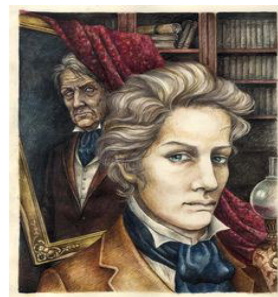
В буктрейлерах найчастіше використовуються концентричні сюжети, навіть якщо робиться за твором з хронікальним сюжетом. Це пов'язано з тим, що в такому сюжеті легше створити атмосферу інтриги, яка викличе в потенційного читача знайти даний твір та прочитати його.

Після написання сценарію та вибору виду буктрейлера слід почати підбір матеріалу до відео ролика.

Під матеріалами до буктрейлера розуміють: зображення, відео, аудіо файли.

Зображення. До цього матеріалу відносяться ілюстрації з книг, нейтральні малюнки, кадри з фільму. Всі вони мають бути відмінної якості, та між ними має бути присутній зв'язок затверджений сценарієм.

Малюнок 2.1 Ілюстрація до твору

Малюнок 2.2. Кадри з фільму

Малюнок 2.3 Зображення для буктрейлера

Відео. До такого матеріалу відносяться або відео зняті автором буктрейлера, або відеоряд створений зі сторонніх джерел (фільмів, ігор, анімацій), які можна використовувати для створення буктрейлера, або це також може бути відеоряд з фільму знятого за книгою. При обробці таких матеріалів враховують однорідність відеоряду.

Особливе місце при пошуку відеоряду надано футажу.

Футаж – це короткий відеоролик, або відеофайл що містить анімаційне зображення. Це може бути анімований фон, шаблон із текстом, відеофрагмент із зумовленою тематикою (полум'я, хмари, дощ, палаюча свічка). Використання футажу дозволяє зробити відео більш видовищним, та підкреслити його художність.

Аудіофайли. Аудіофайли буктрейлера – це фонові музика та закадровий голос. Музика, що використовується в буктрейлері має бути без слів, тому що вони можуть відволікати глядача від ідеї буктрейлера. Але в виняткових випадках, при збіганні теми аудіофайлу та тему буктрейлера допускається використання музичного ряду зі словами. Говорячи про закадровий голос, слід відзначити, що він має бути однорідним, без сторонніх шумів.

Останній етап створення буктрейлера – це **монтаж ролика** в спеціальних програмах. Найзручнішими програмами для роботи були визначені Movie Maker та Sony VegasPro.

Основні можливості програми Movie Maker:

- вона не потребує спеціального навчання для роботи з програмою;
- дозволяє створювати додаткові ефекти до відеоряду;
- дозволяє створити яскраве слайд-шоу;

Дає можливість імпортувати відео та фото зі сторонніх додаткових джерел.

Основні можливості SonyVegasPro:

- повний комплект інструментів для роботи з відео;
- можливість створення об'ємного звуку;
- великий вибір відеофільтрів;
- створення власної музики.

При створенні буктрейлера слід пам'ятати про його особливості:

1. Середній інтервал має бути до 3 хвилин;
2. Ілюстрації мають бути виконані в одному стилі;
3. Буктрейлер має бути загадковим, щоб викликати зацікавленість;

4. Акцент на якість та простоту;
5. Шрифт в титрах та субтитрах має бути розбірливим та читаємим.

Також необхідно зберігати норми авторського права. При використанні чужих матеріалів, необхідно впевнитися, що вони знаходяться у вільному доступі.

Таким чином, буктрейлер – це короткометражний ролик, який є візуальним оформленням головної думки книги, тим самим підвищуючи інтерес до читання.

Основні особливості буктрейлера: обмежений хронометраж, швидка зміна яскравих візуальних образів, ненав'язливий музичний супровід. Все це дозволяє заволодіти увагою молодшого покоління читачів, створити мотив до підвищення читацької активності. Саме у такому форматі буктрейлер відповідає вимогам цільової аудиторії (доступність та простота викладення матеріалу).

2.3 Опис роботи по створенню бук трейлера

З 2018 року буктрейлер був впроваджений та апробований в середній та старшій школі.

Програма проєкта мала 4 основних етапи: вхідний, робота над сценарієм, створення буктрейлера, підсумковий.

I етап – вхідний. Під час роботи над цим етапом учням було запропоновано обговорити проблеми читання та читацької активності. Кожен зі школярів мав змогу поділитися своїми улюбленими творами. Потім було запропоновано створити «оповідання- приманку», основна задача якого була створити оповідання про свій улюблений твір, але водночас створити інтригу.

II етап – робота над сценарієм. Учні займалися підготовкою матеріалу: підбирали ілюстрації, малюнки, прописували текстовий супровід, виписували найбільш влучні цитати з тексту.

III етап – створення буктрейлера. Саме на цьому етапі відбувався процес монтажу буктрейлера. З метою полегшення роботи учням, на цьому

етапі до роботи був залучений вчитель інформатики, який допоміг розібратися з програмами для створення відео.

IV етап – заключний. Учні презентували свої роботи. Презентація проходила в форматі літературної вітальні для учнів середньої ланки, та форматі круглого столу для учнів старшої школи. Вибір таких форм зумовлений віковими особливостями та розвитком навичок комунікативного спілкування. Учні старшої ланки здатні аналізувати, відстоювати власну позицію, обмінюватися досвідом. В той час, як в учнів середньої ланки тільки починають закладатися та формуватися подібні навички, тому для них більш важливим є розвиток мовлення та вміння презентувати матеріал.

Після проведення кожного етапу можна відзначити, що в учнів з'явився інтерес до аналізу книг, до пошуку інформації, до читання літератури.

Розгляньмо результати робіт з кожного етапу.

На першому етапі учні розробляли текст-трейлер (оповідання-приманку), який повинен був привернути увагу глядача за допомогою тексту.

Під час роботи в учнів виникали складності в складанні коротких текстів, які б мали містити: сюжет книги, думку самого учня й інтригу, покликану зацікавити нового читача.

Наведемо приклади текстів, написаних учнями середньої ланки.

Оповідання 1. Е. Портер «Полліанна»:

«Полліанна – 12-річна дівчинка, в якої померли батьки. На всьому світі у неї залишилася тільки тітка Поллі, і тепер дівчинці доведеться жити у тітки – сухої, манірної дами, яка сприймає виховання племінниці як виконання боргу.

Полліанна – весела, відкрита дівчинка, яка радіє кожній дрібниці, і навіть в неприємностях вміє знаходити щось хороше. Виявилось, що це така гра, якої навчив її батько.

А тобі цікаво, що таке гра в радість, і як вона змінить життя жителів містечка. Тоді швидше відкривай книгу Елеонор Портер і поринай у світ «Полліанни»».

Оповідання 2 Е. Портер «Полліанна»:

«Полліанна – це дівчинка, в якій померли батьки. Вона змушена переїхати до тітки Полі. Полліанна приїздить з напівпорожньою валізою, у якій майже самі книги – спадок від батька.

Полліанна знайомиться з тіткою та поселяється на горищі.

Дівчинка дуже жвава та активна. Вона любить «гру в радість», якої її навчив батько. Полліанна прагне знаходити привід для радощів навіть у сумних речах.

Чудова повість американської письменниці Еліонор Портер і її головна героїня вчать нас тому, що в житті не можна впадати у відчай, щоб не трапилося. Тому що для радощів завжди є привід, треба тільки його знайти.»

Оповідання 3 Р. Кіплінг «Мауглі» :

«Батько і Мати вовки приймають його в свою сім'ю і захищають від Шер-Хана. Вони називають його Мауглі, що в перекладі означає «жабеня». Розум і сміливість Мауглі дозволяють йому вижити й зміцніти в складних умовах життя в джунглях. Його друзями і покровителями стають ведмідь Балу, Багіра, удав Каа, ватажок вовчої зграї Акела.

Немовірна книга джунглів чекає на тебе!»

Слід зазначити, що тексти оповідань-приманок побудовані достатньо грамотно. В оповіданні 1 та 3 збережена недомовленість та інтрига, що дозволяє слухачеві зацікавитись та знайти необхідну книгу та скласти власну думку про неї.

Текст оповідання 2 є менш вдалим. В ньому порушена інтрига, а також він немає цілісності викладання думки.

Учнями старшої були створені наступні оповідання-приманки.

Оповідання 1 М.А. Булгаков «Майстер і Маргарита»:

«Майстер і Маргарита – багатоплановий, поліфонічний роман Михайла Булгакова, званий іноді фантастичним. На його сюжет зроблено безліч театральних постановок і декілька фільмів.

Дія роману починається в один з травневих днів, коли два московських

літератори – Михайло Олександрович Берліоз і поет Іван Бездомний – під час прогулянки на Патріарших ставках зустрічають незнайомця, схожого на іноземця. Він долучається до розмови про Ісуса Христа, розповідає про своє перебування на балконі прокуратора Юдеї Понтія Пілата і передрікає Берліозові смерть від рук простої жінки Анушкі. Літератори не знають, що перед ними Воланд – диявол, який прибув до столиці зі своєю свитою – Фаготом Коров'євим, Азazelло, котом Бегетом та служницею Геллою.

Що ж буде далі? Які відносини поєднають Майстра та Маргариту з Воландом та його світою? Фантастичний роман чекає на тебе!»

Оповідання 2 М.А. Булгаков «Майстер Маргарита»:

«Майстер и Маргарита – одно из лучших произведений М. А. Булгакова, над которым он работал практически всю свою жизнь, но так и не успел дописать. Философский роман поражает своей многогранностью и интересной точкой зрения на многие важные проблемы человечества.

В своем произведении автор поднял множество «вечных» проблем: любовь, зависть, подлость, продажность, свободу художника, веру. Но все они, так или иначе, сводились к теме добра и зла и воздаяния за совершенные поступки. В романе нет откровенно негативных или положительных персонажей, четкого разделения на «доброе» и «злое» – все герои и их поступки заставляют читателя о многом задуматься, заняться анализом, чтобы прийти исключительно к своей собственной точке зрения на это произведение. А сможешь ли ты найти ответы на «вечные» философские вопросы?»

Оповідання 3 Л.М. Толстой «Ана Кареніна»:

« «Все счастливые семьи похожи друг на друга, каждая несчастливая семья несчастлива по-своему» – именно такими словами начинается семейный роман Л. Н. Толстого «Анна Каренина». Невероятная картина быта и нравов дворянской России, на фоне которых развивается трагедия любви замужней дамы. Семья, семейные ценности, сплетни, интриги, измена – есть ли выход из ситуации? Ответ на этот вопрос ты найдешь прочитав роман до

конца.»

Оповідання 4 Данте Аліг'єрі «Божествена комедія»:

«Чи є на землі пекло, чистилище та рай? Без заперечно так. І знайти їх можна у культовій книзі великого італійця Данте Аліг'єрі «Божествена комедія». Скільки кіл пекла існує? Який гріх найтяжчий? Хто допоможе вибратися з пекельного кола? Щоб знайти відповіді, поринь у немовірний світ комедії.»

Цикл оповідань був присвячений роману Ф.М. Достоевського «Злочин і кара».

Оповідання № 5 Ф. М. Достоевський “Злочин і кара”

«Сюжет роману розгортається навколо головного героя, Родіона Раскольника, в голові якого дозріває теорія злочину. Раскольников сам дуже бідний, він не може сплатити не тільки навчання в університеті, але й власне проживання. Мати і сестра його теж бідні. Це було останньою краплею, і Раскольников здійснює навмисне вбивство... З цього часу починається жахливе життя злочинця. В дію роману залучаються все нові і нові обличчя... Хто ж він Родіон Раскольников «...воша тремтяча чи право має...»? Яка кара чекає головного героя? Приєднуйся до кола читачів роману великого письменника Ф.М. Достоевського»

Оповідання № 6

««Злочин і кара» – розповідь про душевні муки й етичні дилеми Родіона Романовича Раскольника, бідного колишнього студента, який виносив і здійснив задум убити стару жінку лихварницю з метою пограбування. Йому здавалося, що з грошима він зможе здійснити добрі справи, чим спокутує свій злочин, водночас світ позбудеться нікчемного паразита. Раскольников бажає також переконатися в тому, що деякі вибрані люди можуть і навіть мають моральне право на вбивство. Він порівнює себе із Наполеоном і вірить, що злочин, здійснений із шляхетними мотивами, простимий. Але йому довелося довідатися, що він ... «не Наполеон». «Злочин і кара» – не лише вражаючі трагічне відтворення життя – це й звернення до

людського сумління та розуму.»

Оповідання № 7

«Роман «Злочин і кара» вперше був опублікований у 1866 році. У центрі роману – колишній студент Родіон Романович Раскольников. Йому хронічно не вистачає грошей, він живе в маленькій («схожій на труну») кімнатці і змушений користуватися послугами старої лихварки. Однак він створює досить цікаву теорію «крові по совісті». Увірувавши в теорію, Раскольников вирішує, що він – «право має». А чи дійсно мав він право вирішувати тобі. Тільки на сторінках роману ти знайдеш відповіді на багато філософських запитань.»

Слід значити, що учні старшої ланки краще справились зі створенням оповідань-приманок. Загадка, інтрига, послідовність думок були вдало поєднані, і це беззаперечно дозволило створити гарне підґрунтя для подальшої роботи.

Таким чином, в підсумку першого етапу учні як середньої так і старшої ланки змогли оцінити складність побудови оповідання-приманки та будови буктрейлера, познайомились з видами буктрейлера, а також обрали книгу для подальшої роботи.

Розглядаючи роботу на другому етапі, можна виділити такі складності, з якими зіштовхнулись учні:

- складність в написання сценарію;
- підбір матеріалу до теми буктрейлера;
- відсутність навичок роботи з програмами для відеомонтажа.

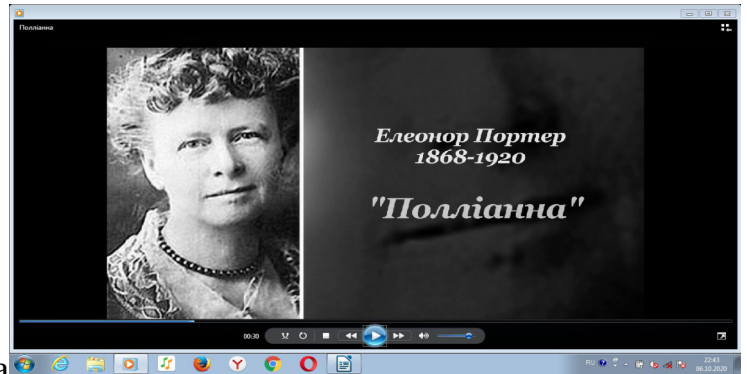
З метою покращення роботи по створенню буктрейлера до консультації був залучений вчитель інформатики.

Для аналізу буктрейлерів були взяті за основу наступні критерії:

1. Інформативність, повнота змісту;
2. Естетика оформлення та дизайн.

Перший буктрейлер був присвячений книзі Елеонор Портер «Полліанні»

Малюнок 2.4 «Буктрейлер «Полліанна»»

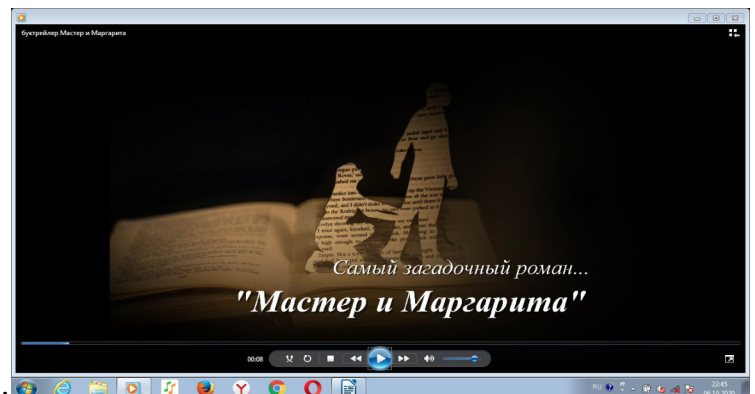
Інформативність, повнота змісту: в буктрейлері був переданий основний зміст, збережена загадка.

Естетика оформлення, дизайн: буктрейлер представлений як з кадрів з фільму, так і з повноцінних ілюстрацій твору. Тому можна зробити висновки, що відеоряд не суперечить сюжету книги. Музикальний супровід додає ролики натхнення та загадковості.

Серед мінусів можна зазначити затягнутість за часом, та інколи погана якість зображення.

Наступний буктрейлер був створений до роману М.А. Булгакова «Майстер та Маргарита»

Малюнок 2.5 «Буктрейлер «Майстер і Маргарита»»

Як і в першому буктрейлері інформативність та повнота змісту збережена повністю.

Що стосується естетичного змісту слід зазначити, що буктрейлер побудований на ілюстраціях до твору та кадрів з фільму. Сценарій представлений у вигляді субтитрів, які складаються з цитат з твору та реплік автора.

Малюнок 2.6 «Кадри з буктрейлера»

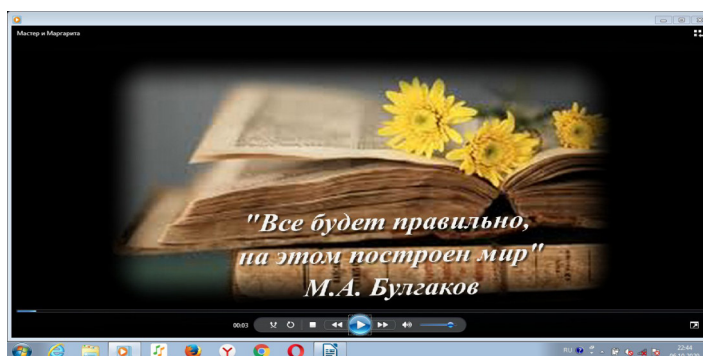

В якості звукового супроводження обрана мелодія, яка підкреслила атмосферність твору.

Головним мінусом стала тривалість буктрейлера більше трьох хвилин та перевантаженість візуального ряду.

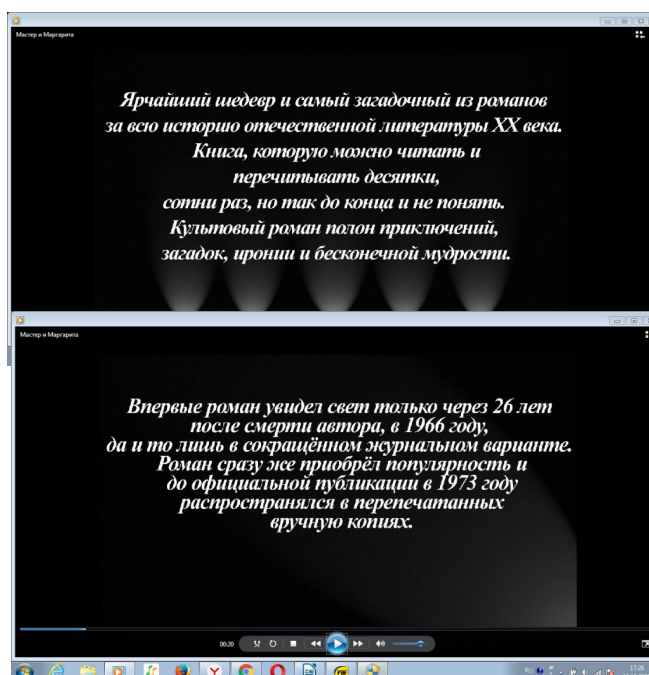
В якості порівняння учнями був створений ще один буктрейлер до роману М.А. Булгакова «Майстер та Маргарита»

Малюнок 2.7 «Буктрейлер «Майстері Маргарита»»

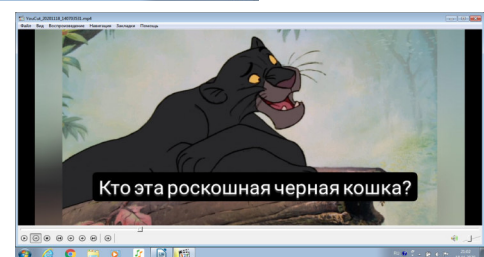
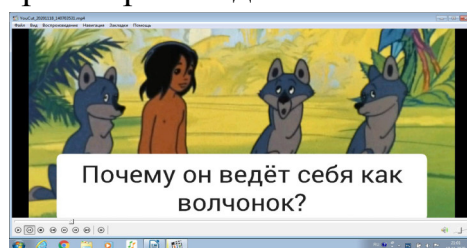
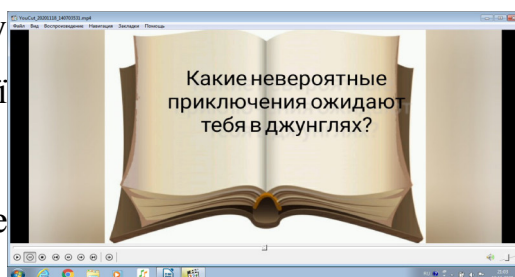
Сюжет буктрейлера передається через кадри з текстом. Текст добре читається, бо обраний гарний шрифт та контрастність (чорний фон та білий текст).

Малюнок 2.8 «Кадри буктрейлера «Майстер і Маргарита»»

Головним його мінусом стало використання звукової доріжки, а саме не мелодії, а пісні, яка не давала змогу сконцентруватися на сюжетній лінії буктрейлера.

Наступним нами буде розглянутий буктрейлер створений до

твору Редьярда Киплінга «Мауглі».

Малюнок 2. 9 «Кадри буктрейлера «Мауглі»»

Інформація в даному ролику представлена запитаннями, що адресовані читачеві. Ці риторичні запитання покликані привернути увагу до твору, та занурити майбутнього читача у світ Книги джунглів. Буктрейлер складається з кадрів мультфільму, тому слід зазначити, що відеоряд дещо суперечить змісту книги. Звуковий супровід – це музичні звуки джунглів, які ще більше розкривають атмосферу книги.

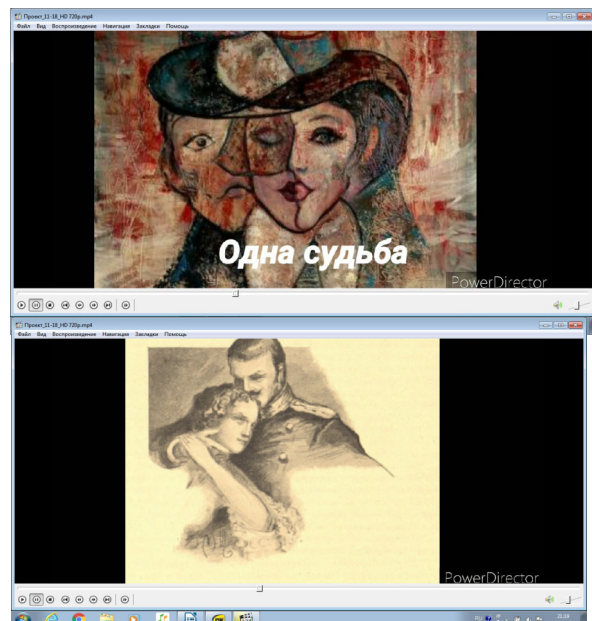
Наступний буктрейлер створений учнями – це буктрейлер до твору Данте Аліг'єрі «Божествена комедія»

Інформація буктрейлера подана за допомогою влучного поєднання художніх ілюстрацій до твору та субтитрів. Це надало змогу зануритися не тільки в атмосферу самого твору, але й в атмосферу епохи Відродження. Вдало підібраний музикальний ряд, гармонійно підкреслив сюжет.

Розглянемо буктрейлер створений до роману Л. М. Толстого «Анна Кареніна».

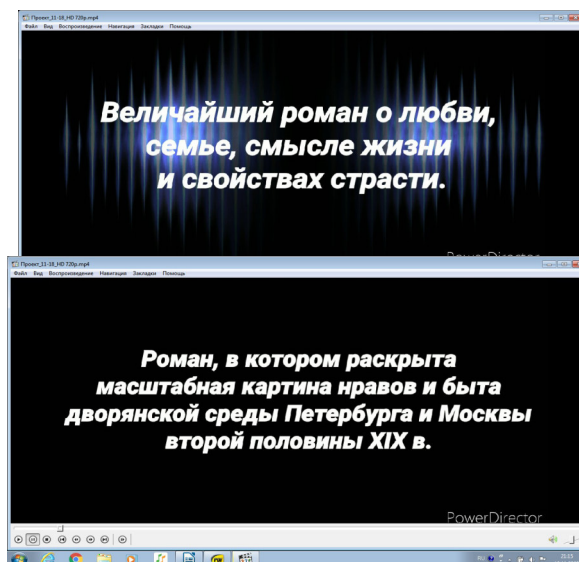
Зміст твору передається за допомогою коротких змістовних фраз, риторичних запитань та цитата з твору. Дуже влучним є представлення відеоряду ілюстраціями до твору митців різних епох. Завдяки цьому крім змістовної наповнюваності буктрейлер несе естетичну цінність.

Малюнок 2. 10 «Кадри буктрейлера «Анна Кареніна»

Сюжет буктрейлера передається через кадри з текстом, що виконані в єдиному стильовому оформленні.

Малюнок 2. 11 «Кадри буктрейлера «Анна Кареніна»»

Звуковим супроводом є легка лірична мелодія, що не обтяжує перегляд.

Підводячи підсумки даного етапу, можна зробити висновки, що учні створили більш інформаційні ролики, головною проблемою яких стала візуальна перенавантаженість відеоряду та часова затягнутість.

На завершення слід зазначити, що найбільша складність учнів виникла саме при створенні оповідань-приманок та під час монтажу буктрейлера. Це пояснюється декількома причинами:

1. Через новізну жанру буктрейлера, бо досить важко працювати з новим та недослідженим, а в інтернет-ресурсах, важко знайти якісний буктрейлер.

2. Брак навичок при роботі з текстами. Вміння в короткий відеоролик вмістити яскраві моменти з книги дуже важко, і не всім учням це вдалося.

3. Брак навичок по роботі з програмами відеомонтажу. Навіть за допомогою вчителя інформатики, не всім учням це вдалося.

З позитивних моментів можна сказати, що в учнів почала проявлятися читацька активність та збільшилась читацька діяльність. Водночас робота над

таким проектом дає змогу поглянути на учнів з іншого ракурсу, а саме як позиції творчої особистості.

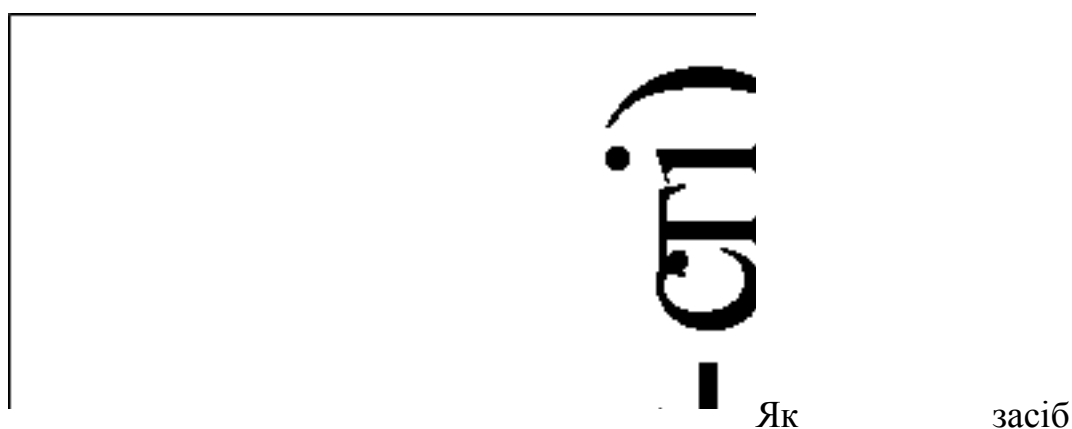
Практика засвідчила, що цілеспрямована, системно організована діяльність учнів в процесі роботи над проектом буктрейлера дозволяє створити інформаційно-розвиваюче урочне і позаурочне освітнє середовище, чому значною мірою сприяє створення успішної атмосфери на уроці, можливості відкритого неформального спілкування, мережева взаємодія, залучення численних інформаційних ресурсів.

Інтеграція «освітнього» буктрейлера в уроки літератури значно розширює його межі, дозволяє наповнити актуальним змістом, використовуючи можливості інформаційного простору, перетворити багатоплановий процес читання з інструменту отримання знань в спосіб створення свого власного знання в момент авторської реконструкції тексту в широкому сенсі.

2. 4 Результати роботи (констатуючий експеримент)

Отже, читацька активність — це цілеспрямована, динамічна, творча діяльність. Вона зумовлена постійно реалізуючою потребою в читанні. Для того, що дізнатися рівень читацької активності в учнів 10 класу була взята наступна анкета (Додаток А). Потім після опитування (експерименту) був проведений контрольний етап.

Малюнок 2.12 Аналіз віку учасників констатуючого етапу

проведення вільного часу за читанням книг обрали 52% учнів.

*Малюнок 2.13 Аналіз відповідей на запитання
«Як ви проводите вільний час?»(констатуючий етап)*

Якщо розглядати гендерний вибір позиції “читання” як засобу проведення вільного часу, то 56% дівчат і лише 33% хлопців обрали цю позицію.

*Малюнок 2. 15 Гендерний аналіз результатів на запитання
«Як ви проводите вільний час?» (констатуючий етап)*

Також був розглянутий мотив читання. Найбільш популярним став мотив “навчання”, а найменш популярним “розвага” та “відпочинок”.

*Малюнок 2. 16 Аналіз відповідей на запитання
«Чому я читаю?»(констатуючий етап)*

63% респондентів мають більше одного мотивів читання. Решта 37% мають лише один мотив.

*Малюнок 2.17 Аналіз мотивів читання
на констатуючому етапі.*

Мотив навчання був обраний 57% дівчат і 68% хлопців.

*Малюнок 2. 18 Аналіз гендерних відповідей на запитання
«Чому я читаю?»(констатуючий етап)*

Наступне запитання було пов'язане з вибором жанру літератури. Опитування показало наступне: найбільш популярний жанр – це фентезі, а найменш популярний жанр — класична література.

*Малюнок 2. 19 Вибір жанрів літератури.
(констатуючий етап)*

Більше трьох жанрів літератури обрали 42% опитаних.

Малюнок 2. 20 Аналіз вибору жанрів (констатуючий етап)

Найпопулярніший жанр у дівчат — це пригодницька література, його обрали 52%, а найменш популярний жанр – детектив та історична література.

*Малюнок 2. 21 Аналіз переваг жанрів літератури у дівчат
(констатуючий етап)*

Найпопулярніший жанр в хлопців — це фентезі 66% та детектив 46%, найменш популярний — класика, його обрали 0%

*Малюнок 2. 22 Аналіз переваг жанрів літератури у хлопців
(констатуючий етап)*

Наступне питання було

направлення на з'ясування переваг серед авторів. На констатуючому етапі були отримані наступні результати: найбільш популярні автори – вітчизняні класики, а найменш популярні – сучасні автори як вітчизняні та і закордоні. Перш за все, це пов'язано з тим, що основним мотив читання є «навчання», а отже найчастіше учні знайомляться з творчістю вітчизняних та зарубіжних класиків. Безпосередньо тих, хто обирає читання з іншою мотивацією мають більш широкий вибір авторів.

*Малюнок 2. 23 Аналіз результатів
відповідей на питання
«Яким авторам надає перевагу?»
(констатуючий етап)*

У дівчат найпопулярнішими стали вітчизняні класики – 62%, а найменш популярні – сучасні автори, їх обрали 24%

Малюнок 2. 24 Аналіз результатів відповідей на питання «Яким авторам надаєте перевагу?» дівчата (констатуючий етап)

У хлопців можна виділити наступні дані: найпопулярніші –зарубіжні класики та зарубіжні сучасні автори 58%, найменш популярні – вітчизняні класики.

Малюнок 2. 25 Аналіз результатів відповідей на питання «Яким авторам надаєте перевагу?» хлопці (констатуючий етап)

Також слід зазначити, що більше двох авторів обирають лише 21% респондентів.

Малюнок 2. 26 Аналіз кількісного вибору авторів

Переходячи до останнього питання необхідно зробити висновок — більшість опитаних читають книги.

Малюнок 2. 27 Аналіз відповідей на питання «Що ти найчастіше читаєш?» (констатуючий етап)

Виходячи з результатів отриманих

під час констатуючого етапу можна зробити наступні висновки:

- Рівень читацької активності учнів 8 класу знаходяться на середньому рівні.
- Рівень читацької активності дівчат вище ніж хлопців.
- Дівчата більше читають у вільний час.
- Найпопулярнішим жанром був обраний жанр «фентезі», найменш популярним – класична література.

Тепер зазначимо результати контрольного етапу після впровадження проекту «освітній» буктрейлер.

Читання книг як засіб проведення вільного часу обрали 54% респондентів.

Порівняно з констатуючим етапом рівень піднявся на 2%.

Малюнок 2. 28 Аналіз відповідей на запитання «Як ви проводите вільний час?»(контрольний етап)

Якщо

розглянути гендерний вибір, то при повторному анкетуванні на 3% виріс вибір хлопців, і на 4,6% вибір дівчат.

*Малюнок 2. 29 Гендерний аналіз результатів на запитання
«Як ви проводите вільний час?» (контрольний етап)*

Переходячи до питання про мотивацію, на обох етапах залишився мотив «Навчання», але він знизився на 9%, і на ці 9% збільшився мотив «Відпочинок», а найменш використаним мотивом став мотив «Розвага», тобто, лише 21% респондентів розглядають читання як хобі. Але водночас вже можна сказати про приріст рівня читацької активності.

*Малюнок 2. 30 Аналіз відповідей на запитання
«Чому я читаю?»(контрольний етап)*

Більше одного мотиви читання тепер мають 73% опитаних. Решта респондентів мають один мотив.

Малюнок 2.31 Аналіз мотивів читання на контрольному етапі

Щодо гендерних особливостей вибору мотивів читання, то мотив «Навчання» обирають тепер 54% дівчат та 66% хлопців, тобто відбулося зростання інших мотивів. Що також свідчить про ріст читацької активності. Тобто художні твори, а зокрема література перестають сприймати лише як предмет шкільної програми. В учнів з'являється зацікавленість літературою як мистецтвом, та сприйняття художніх творів як витворів мистецтва.

Малюнок 2. 32 Аналіз гендерних відповідей на запитання «Чому я читаю?»(контрольний етап)

Найпопулярнішими жанрами стали — пригодницька література, фентезі.

*Малюнок 2. 33 Порівняльний аналіз вибору жанрів літератури
(контрольний етап)*

Слід відзначити, що після роботи над створення буктрейлера в хлопців з'явилась зацікавленість класичною літературою

Малюнок 2. 34 Порівняльний аналіз вибору жанрів літератури (хлопці)

Водночас зросла і зацікавленість вітчизняними класиками.

*Малюнок 2. 35 Порівняльний аналіз результатів відповідей на питання
«Яким авторам надаєте перевагу?» хлопці (контрольний етап)*

Щодо вибору друкованих видань градація залишилась на попередньому рівні.

*Малюнок 2.36 Порівняльний аналіз відповідей на питання
«Що ти найчастіше читаєш?» (контрольний етап)*

Порівнюючи результати констатуючого та контрольного етапів можна зробити висновки:

- Рівень читацької активності в учнів 10 класу збільшився. Дівчата читають більше ніж хлопці.
- Популярним мотивом залишився мотив «Навчання», хоча і змнівся

на декілька позицій.

- Найпопулярнішими жанрами залишилася пригодницька література і «фентезі».

При виборі авторів, на контрольному етапі, градація залишилися такою самою, як і на констатуючому етапі, лише деякі позиції додали кілька відсотків.

Книги залишилися найпопулярнішими друкованими виданнями.

Можна зробити висновки про правомірність нашої гіпотези. Дійсно буктрейлер став засобом підвищення читацької активності.

Висновки до Розділу 2

Таким чином, виходячи з вищесказаного, ми розкрили основні поняття: буктрейлер та «освітній» буктрейлер. Не існує єдиного визначення поняття, але найбільш вдалим ми вважаємо визначення Т. Лисовської. Детально проаналізувавши буктрейлер, нами було визначено, що головним завданням ролика постає популяризація книги.

Також слід зазначити, що єдиної класифікації книжкових роликів не існує. Нами були розглянуті класифікації Ю. Щербініної та С. Патри, та на основі детального аналізу була створена власна типологія буктрейлера.

Працюючи над дослідженням нами був розроблений алгоритм створення буктрейлера, визначені ключові, опорні моменти, на які слід звернути увагу, починаючи роботу над роликом. Були виділені типові помилки та проблеми з якими зіштовхнулися учня під час роботи.

Буктрейлер є найменш вивченим засобом підвищення читацької активності. Це пов'язано з тим, що в українську систему освіти він прийшов нещодавно, і є найменш вивченим.

Під час роботи над цим розділом була проведена дослідно-експериментальна робота з розвитку читацької активності учнів 10 класу. Робота була поділена на наступні компоненти:

1. Проведення констатуючого етапу, для визначення рівня читацької активності.
2. Створення рекомендацій по створенню буктрейлера.
3. Розробка і презентація буктрейлеров.
4. Проведення контрольного етапу та аналіз отриманих результатів.

Дослідження показало, що буктрейлер відіграє важливу роль у промоції книги та популяризації читання.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Відповідно до завдання дослідження у розділі 1 кваліфікаційної роботи на основі вивчення наукової літератури були обґрунтовані поняття «читання», «читацька активність», «читацька культура», «читацька діяльність», та «читацька компетентність». Розглянуті основні підходи до формування учня – компетентного читача.

Читацька активність, в нашому розумінні, це цілеспрямована творча діяльність. Вона зумовлює собою потребу в читанні. Читацька активність є основою для всього процесу читання, саме з неї починається залучення учня до книги.

Розкрито сутність поняття читацька компетентність. Читацька компетентність – здатність і готовність працювати з будь-яким, навіть незнайомим текстом. Компетентний учень-читач є суб'єктом читацької діяльності, читацького й особистісного розвитку, одержує від читання естетичну насолоду, має художній смак, сформоване критичне та образне мислення, розвинену уяву.

Компетентність набувається учнями у процесі активної пізнавальної діяльності та діалогу з твором, автором, літературним героєм, однокласниками, педагогом. Читацька компетентність передбачає потребу у читанні як пізнанні і естетичному задоволенні, свідомий вибір високохудожньої літератури, вміння її проаналізувати, висловлювати свої роздуми щодо літературних явищ тощо.

Розкрито поняття медіаосвіти та використання інформаційно-комунікаційних технологій під час навчання.

Шкільна медіаосвіта – процес розвитку особистості за допомогою і на матеріалі ІКТ. Вона спрямована на формування культури спілкування з медіа, творчих комунікативних здібностей, критичного мислення, умінь повноцінного сприйняття, інтерпретації, аналізу та оцінки, навчання різним формам самовираження за допомогою медіатехніки.

Комп'ютеризоване навчання сприяє розвитку пізнавальної, тренувальної, дослідницької діяльності учнів, розширенню знань школярів з певної теми. За допомогою ІКТ інтенсифікується інформаційна взаємодія між суб'єктами інформаційно-комунікативної предметної середовища, результатом чого є формування більш ефективної моделі навчання.

Проведення уроку з мультимедійною підтримкою зовсім не означає, що викладач позбавлений можливості маневрувати чи імпровізувати.

Проблемою сьогодення є явне відставання методичних розробок в області електронних навчальних засобів від відповідних технологічних розробок. Саме це відставання є однією з основних причин розриву між потенційними та реальними можливостями застосування нових інформаційних і комунікаційних технологій в освіті.

У розділі 2 розкрито феном візуалізації книги та один з методів підвищення читацької активності та форм медіаосвіти – буктрейлер.

Візуалізація книги набуває широкого поширення і все більше входить в життя сучасної людини, тому актуальним та необхідним є вивчення поняття буктрейлер. Поява книжкових роликів – це закономірний процес в наш час, коли візуальні образи все активніше замінюють текстову реальність. Візуальна інформація швидше читається та краще запам'ятовується порівняно з текстом.

Буктрейлер – це особливий жанр, з характерними особливостями та освітніми функціями. Він з'являється не на порожньому місці: в промоції книги раніше активно використовувалися ілюстрації, фотокартки, екранізація, театральна вистава. Але саме буктрейлер відображає «кліпів» характер сучасної культури.

Слід зазначити, що особливої ролі набуває «освітній» буктрейлер. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що використання набутих знань на практиці під час підготовки буктрейлера учнями сприяє підвищенню читацької активності і відтворює органічне поєднання літературознавчої та

інформаційно-комп'ютерної компетенції. Формування першої, літературознавчої компетенції, є зростання творчої особистості, здатної до самостійного пошуку необхідних відомостей, їх інтерпретації та аналізу. Натомість друга компетентність реалізується на кількох рівнях: пошук відомостей, робота за Інтернет ресурсами і власне створення медіапродукту.

Позитивні результати, отримані в підсумку роботи, дозволяють визнати теоретичну і практичну вагомість дослідження. Підтвердженням позитивних результатів є наведені в дослідженні дані, відображені в таблицях та діаграмах. Таким чином, в дослідженні підтверджена правомірність висунутої гіпотези, реалізована його мета та вирішені поставлені задачі.

Буктрейлер на сьогодні є трендом: його дивляться, обговорюють, пересилають один одному. Освітня цінність цієї форми роботи мало знайома, але без сумніву володіє високою ефективністю роботи.

Як засвідчує дослідження, учні охоче створюють книжкові ролики. Тому можна зробити висновок, що буктрейлер можна вважати інноваційною інформаційно-когнитивною технологією, що покликана не лише зробити уроки літератури більш ефективними та цікавими для учня, а й спонукає читати у вільний час. Буктрейлер – це синтез ідей, виразних засобів та технічних можливостей. Перспективним вбачається обговорення та взаємооцінка учнями власних проектів буктрейлерів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреева О.В. Використання інформаційно-комунікативних технологій на уроках зарубіжної літератури. *Зарубіжна література в школі*. 2008. №6 (березень). С. 12-33
2. Андреева О.В. Використання комп'ютерних технологій на уроках і в позакласній роботі. *Зарубіжна література в школі*. 2009. №18. С. 32-37
3. Базиль Л. Формування літературознавчої компетентності вчителя-словесника шляхом інтеграції історико-літературних курсів URL: <http://gisap.eu/ru/node/717>. (дата звернення: 14.04.2020)
4. Бабакина М.В., Баранова Е.А. Формирование познавательных, регулятивных, коммуникативных универсальных учебных действий на уроках литературного чтения. Создание и использование буктрейлера на уроках литературного чтения. *Молодой ученый*. 2016. № 5 (109) март-1. С.7-9 URL: <https://moluch.ru/archive/109/26972/> (дата звернення: 14.04.2020)
5. Бессараб А. Буктрейлер як нове явище у сфері соціальних комунікацій. *Держава та регіони. Соціальні комунікації*. № 1-2. 2014. С. 159-163. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drsk_2014_1-2_33. (дата звернення: 20.04.2020)
6. Бібік Н. М. Компетентність у навчанні. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер. 2008. С.408–409.
7. Богосвятська А. І. Методика компетентнісного викладання на уроках літератури. *Зарубіжна література в школах України*. 2012. № 7-8. С.57-63
8. Богосвятська А.І. Сучасні педагогічні технології у практиці вчителя світової літератури. *Зарубіжна література*. 2013. № 1. С.34-41
9. Богосвятська А. І. Урок світової літератури як діалог. *Зарубіжна література*. 2013. № 7-8. С. 77-83

10. Бондар С. Компетентність особистості інтегрований компонент навчальних досягнень учнів. *Біологія і хімія в школі*. 2003. № 2. С. 8 – 9.
11. Бондаренко О. Технології медіаосвіти в сучасній школі. Теоретичні і методичні засади організації медіаосвіти. *Наукові записки. Серія Педагогіка*. 2013. № 3. <https://cyberleninka.ru/article/n/tehnologii-mediaobrazovaniya-v-sovremennoy-shkole/viewer> (дата звернення: 26.02.2020)
12. Бялецкая А. М., Бялецкий А. С., Киреев Н.А. Буктрейлер – живая книга. *Молодой исследователь Дона*. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/buktrei-ler-zhivaya-kniga> (дата звернення: 14.04.2020)
13. Властивості буктрейлера: український та світовий досвід. Серія *Соціальні комунікації*. 2020. № 1(41) URL: https://www.researchgate.net/publication/339871923_VLASTIVOSTI_BUKTREJLERA_UKRAINSKIJ_TA_SVITOVIJ_DOSVID (дата звернення: 14.04.2020)
14. Водолазская С. Буктрейлер как способ визуальной коммуникации через видеохостинг. *Инновации в науке*. 2015. №6(43). С.75-79 URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/buktrejler-kak-sposob-vizualnoy-kommunikatsii-cherez-videohostingi/viewer> (дата звернення: 26.02.2020)
15. Волкова Н.В. Буктрейлер как «визуальное эссе» в контексте формирования читательского интереса. *Культура. Духовность. Общество*. 2015. № 16. С. 206-213. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/buktrejler-kak-vizualnoe-esse-v-kontekste-formirovaniya-chitatelskogo-interesa/viewer> (дата звернення: 06.07.2020)
16. Воробель С. Буктрейлер як новий жанр популяризації книги. *Шкільна бібліотека*. 2012. № 21/22. С. 70–73.
17. Варданян М. Освітній буктрейлер як інноваційна технологія для початкової школи URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Psh_2015_10_16.pdf (дата звернення: 06.07.2020)
18. Гільмутдінова Є.В. Буктрейлер: поняття, класифікація, етапи створення. URL: <http://apatitylibr.ru/index.php/2014-07-15-10-43-04> (дата

- звернення: 20.04.2020)
19. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури. Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів./ за ред. Галич О. Київ.: Либідь, 2011. 486с.
 20. Головань, М.С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. *Вища освіта України*. 2008. № 3. С. 23-30.
 21. Дишлева С. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) та їх роль в освітньому процесі URL: <https://ru.osvita.ua/school/method/technol/6804/> (дата звернення: 06.05.2020)
 22. Делор Ж. Образование: сокрытое сокровище. Основные положения Доклада Международной комиссии по образованию для XXI века. – Издательство UNESCO, 1996. 31 с.
 23. Дячок С. Комп'ютерні технології осучаснюють урок літератури . *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2010. № 11-12. С. 22.
 24. Зацепило І. О. Сучасні підходи у викладанні зарубіжної літератури. Компетентнісний підхід URL: <https://z-3.jimdofree.com> (дата звернення: 26.02.2020)
 25. Загидуллина М.В. Новые формы медиакommunikации: буктрейлеры. *Вестник ННГУ*. 2013. № 4(2). С.54-58
 26. Заїченко Т. Бібліотечний буктрейлер. *Вісник Книжкової палати*. 2014. № 4. С. 52 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2014_4_18. (дата звернення: 26.02.2020)
 27. Зимняя И. А. Компетенция и компетентность в контексте компетентностного подхода в образовании URL: http://www.rusreadorg.ru/ckeditor_assets/attachments/63/i_a_zymnaya_competency_and_competence.pdf. (дата звернення: 26.02.2020)
 28. Ісаєва А.І Формування сучасного читача засобами медіаосвіти. *Всесвітня література в сучасній школі*. 2013. № 2. С.5-10
 29. Ісаєва О. Організація та розвиток читацької діяльності школярів. Київ.:

- Ленвіт, 2000. 183 с.
30. Ісаєва О. Комп'ютер на уроці літератури як методична проблема. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2009. № 5. С.2-5.
31. Калинина И. Буктрейлер как средство повышения читательского интереса на уроках литературы и во внеурочной деятельности. *Актуальные проблемы гуманитарного образования. Современное школьное филологическое образование: традиции и перспективы: материалы Межрегиональной научно-практической конференции*. 19-20 марта 2018 года. – Липецк: ГАУДПО ЛО «ИРО», 2018. С.85-88
32. Косачова О. Буктрейлер як ефективний медіаресурс сучасної бібліотеки. *Вісник Книжкової палати*. 2014. № 10. С. 15-18. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vkp_2014_10_7.pdf (дата звернення: 06.07.2020)
33. Коваленко Н., Лашенко О. Криза нечитання. Половина українців не читає книжок щороку кількість байдужих до читання зростає. *Радіо свобода*. Липень 16. 2008 <https://www.radiosvoboda.org/a/1184299.html> (дата звернення: 29.12.2019)
34. Колова С.Д., Врубелевский А.С. Образовательные и педагогические возможности технологии буктрейлера в литературном образовании школьников. *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. Тамбов: Грамота. 2019. Том12. Вып.3. С. 462-465. URL: https://www.gramota.net/articles/issn_1997-2911_2019_3_97.pdf (дата звернення: 29.12.2019)
35. Компетенція і компетентність: проблеми, пошуки, рішення. *Наукові записки Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Серія «Педагогічні та історичні науки»*. 2006. № 61. С. 173-184
36. Конькова Т. Ю. Формирование у школьников интереса к чтению

- классической художественной литературы как научно-педагогическая проблема. *Вестник МГУКИ*. 2017. 1 (75) январь-февраль. С.152-157. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-u-shkolnikov-interesa-k-chteniyu-klassicheskoy-hudozhestvennoy-literatury-kak-nauchno-pedagogicheskaya-problema/viewer> (дата звернення: 26.02.2020)
37. Лісовська Т.А. Буктрейлер - современный способ продвижения книги в библиотеке : методические рекомендации. Вып. 1 / Детско-юношеская библиотека Республики Карелия им. В. Ф. Морозова. Петрозаводск : ДЮБ РК. 2014. 16 с. URL:<http://metod.library.karelia.ru/files/500.pdf> (дата звернення: 24.12.2019)
38. Лозицька А. Медіаосвіта як ефективний засіб формування читацької грамотності учнів на уроках літератури. Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи. :зб.статей : *VI Міжнарод.наук.-метод.конф.з медіаосвіти та медіаграмотності*. 20-21 квітня 2018. Київ: Центр вільної преси. Академія української преси. 2018. С.114-122 https://www.aup.com.ua/uploads/Zbirnyk_statey_AUP2018.pdf (дата звернення: 06.07.2020)
39. Мадзігон В.М.. Проблематика та перспектива інформатизації освіти. Київ: Либідь, 2006. 112 с.
40. Мацевко-Бекрська Л. Реформа сучасної літературної освіти в пошуках нових горизонтів. *Всесвітня література в школах України*. 2013. Грудень. С.9-14
41. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка. Навчальний посібник / Н. Є. Мойсеюк. – 5-е видання, доповнене і перероблене. Київ: [б. в.]. 2007. 656 с.
42. Москаленко А. Інноваційні технології — вимога часу. *Всесвітня література у сучасній школі*. 2013. № 9. С.7-8
43. Мірошніченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: Підручник. Київ.: Вища школа. 2007. 415с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk721423.pdf> (дата звернення:

- 24.12.2019)
44. Навчання в дії: як організувати підготовку вчителів до застосування інтерактивних технологій навчання: метод. посіб. / за ред. А. Панченков, О. Пометун, Т. Ремех. Київ.: А.Н.П. 2003. – 72с.
 45. Никонова Н. И., Теретьева В. В. Буктрейлер как средство активизации читательского интереса студентов. *Азимут научных исследований: педагогика и психология*. 2019. Т.8 № 3(28). С.183-185. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/buktrejler-kak-sredstvo-aktivizatsii-chitatelskogo-interesa-studentov/viewer> (дата звернення: 26.02.2020)
 46. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. 2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 24.12.2019)
 47. Обухова Н. Сучасні інформаційні технології. *Відкритий урок*. 2011. №2. С.22-23.
 48. Пасічник Є.А. Методика викладання літератури в середніх навчальних закладах. Навчальний посібник. Київ.: Ленвіт. 2000. 384 с.
 49. Патра С. Буктрейлер як засіб реклами книговидавничої продукції. URL: <https://uu.edu.ua/buktreileri> (дата звернення: 24.12.2019)
 50. Пищик О. Інформаційно-комп'ютерні технології та сучасний урок. *Відкритий урок*. 2010. №3. С. 26-30.
 51. Писарева О. До проблеми формування інтересу до читання на уроках зарубіжної літератури. *Теоретичні і прикладні проблеми філології*. Випуск 6. С. 322-329. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/tppsf_2018_6_48.pdf (дата звернення: 26.02.2020)
 52. Поліщук І.А. Формування читацької компетентності учнів на уроках зарубіжної літератури засобами інтерактивного навчання. *Таврійський вісник освіти*. 2015. № 4(52). С.146-152 http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/Tvo_2015_4_28.pdf (дата звернення: 26.02.2020)

53. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентісного підходу в досвіді зарубіжних країн. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики*. Під заг. ред. О. В. Овчарук., К.: «К.І.С.». 2004. С. 15 – 24.
54. Пракина В.И., Агеева Г.М. Буктрейлер как инновационная форма активизации чтения опыт финно угорского мира. [електроний ресурс] URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/buktrejler-kak-innovatsionnaya-forma-aktivizatsii-cteniya-opyt-finno-ugorskogo-mira/viewer> (дата звернення: 16.05.2020)
55. Пультер С. До питання впровадження нових освітніх технологій у середній та вищій школі. *Дивослово*. 2005. №3. С.2-4.
56. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 111-р від 24 лютого 2016р., Про схвалення Концепції державної політики щодо розвитку національної видавничої справи та популяризації читання на період до 2020 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/111-2016-%D1%80>. (дата звернення: 24.12.2019)
57. Сафарян С. Проблеми формування читацької компетенції школярів у світлі сучасного змісту шкільної літературної освіти. *Всесвітня література*. 2008. №10. С. 14–19.
58. Светенок Л. К. Проблема формування кваліфікованого читача в методиці викладання зарубіжної літератури на сучасному етапі. *Вісник Житомирського педагогічного університету*. Житомир: Житомирська ДПУ ім. І. Франка. 2004. Вип. № 15. С.65–68. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/695/> (дата звернення: 24.12.2019)
59. Светловская Н. Н. Обучение чтению и законы формирования читателя. *Начальная школа*. 2009. № 1. С. 11-18
60. Светловская Н. Н. Обучение чтению и законы формирования читателя. *Начальная школа*. 2003. № 1. С.3-12 http://pedlib.ru/Books/1/0032/1_0032-6.shtml#book_page_top (дата звернення: 14.04.2020)

- 61.Святенко С. Уроки з комп'ютером і зарубіжною літературою. *Зарубіжна література*. 2004. №10. С. 22-24
- 62.Селевко Г. Компетентности и их классификация.*Народное образование*. 2004. № 4. С. 138 – 143. URL: http://orenipk.ru/rmo_2007/RMO_ruk/7/Distant%20GGladichev/ped_komp_kompetenc.doc (дата звернення: 09.09.2020)
- 63.Селиверстова Н. А. Читательские интересы молодежи. *Знание. Умение. Понимание*. 2012. № 2. С.324-326. URL: http://www.zpu-journal.ru/zpu/contents/2012/2/Seliverstova_Interests-in-Reading/ (дата звернення: 09.09.2020)
64. Семеновских Т. В. Феномен «клипового» мышления в образовательной вузовской среде. *Интернет журнал «Науковедение»*. 2014. № 4-5. С.5-10 URL: <https://naukovedenie.ru/PDF/105PVN514.pdf> (дата звернення: 20.04.2020)
- 65.Симбирцева Н.А. Визуальное в современной культуре. Теория и философия культуры. 2012. С.31-34. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/vizualnoe-v-sovremennoy-kulture/viewer> (дата звернення: 09.09.2020)
- 66.Симбирцева Н. А. Экранизация как визуализированный текст: к постановке проблемы. *Искусствоведение и культурология*. 2013. С. 148-154. URL: <https://elar.urfu.ru/bitstream/10995/21684/1/iurp-2013-116-22.pdf> (дата звернення: 14.04.2020)
67. Симбирцева Н. А. Визуальный текст как явление современной культуры. Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. *Вопросы теории и практики (входит в перечень ВАК)*. Тамбов: Грамота. 2013. № 7. Ч. 1. С. 83-185. URL: (дата звернення: 09.09.2020)
- 68.Сисоєва С. Сучасні аспекти професійної підготовки вчителя. *Педагогіка і психологія*. 2005. №4(49). С. 60-66
- 69.Смахтина А. В. Междисциплинарный анализ процесса чтения как теоретическое основание поиска ресурсов активизации читательской

- активності. *Теорія і практика суспільного розвитку*. 2015. № 4.
URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/mezhdistsiplinarnyy-analiz-protsesta-chteniya-kak-teoreticheskoe-osnovanie-poiska-resursov-aktivizatsii-chitatelskoy-aktivnosti/viewer>
(дата звернення: 26.05.2020)
70. Соковиков С. С. Показ и рассказ: о взаимодействии визуально-зрелищных образов и литературного текста. *Культурология*. 2020. № 2. С.7-15 URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/pokaz-i-rasskaz-o-vzaimodeystvii-vizualno-zrelischnyh-obrazov-i-literaturnogo-teksta/viewer> (дата звернення: 09.09.2020)
71. Столбова Я. Е. Особенности работы с медитекстом в школе. *Ярославский педагогический вестник*. 2013. Т. 2. № 1. С. 99-102 URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-raboty-s-mediatekstom-v-shkole/viewer>
(дата звернення: 24.09.2020)
72. Султанов Ю. І. Методична концепція викладання зарубіжної літератури. *Зарубіжна література в навчальних закладах*. 2000. № 2. С.4.
73. Сучасні діти не читають... Як бути?. *Вісті Придніпров'я*. 2016. Березень 23. <https://vesti.dp.ua/suchasni-diti-ne-chitayut-yak-buti-i-shho-roboti/>
(дата звернення: 24.12.2019)
74. Таранік-Ткачук К. Інтернет як образ сучасного віртуально-мобільного світу. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2010. № 4. С. 61-63.
75. Токмань Г. Методи викладання літератури в їхній особистій спрямованості на учня. *Дивослово*. 2004. №2. С.43-48.
76. Умецька Н. Медіаосвіта – сучасна педагогічна технологія. *Відкритий урок*. 2010. № 2 . С. 14-15.
77. Українська бібліотечна енциклопедія [електронна версія] URL: <http://ube.nlu.org.ua/> (дата звернення 12.06.2020)
78. Фасоля А. Літературна освіта: компетенції, компетентності, знання, уміння і навички. *Українська література в загальноосвітній школі*.

2012. № 6–7. С. 26–31.
79. Фасоля А. Компетентнісно зорієнтовані завдання: мотивація? Імітація?. *Українська література в загальноосвітніх школах*. 2014. № 14. С.14-20
80. Фасоля А. Компетентнісно зорієнтовані завдання: проблеми термінології, типології, створення. *Дивослово*. 2014. № 9. С. 15–21.
81. Фасоля А. Особистісно зорієнтоване навчання: сутність, основи, технології: курс лекцій для слухачів курсів підвищ.класифікації пед.кадрів / Ін-т педагогіки АПН України, Рівнен. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти, Лаб. особистісно зорієнтованого навчання укр. л-ри. Рівне: Юлат. 2008. 131с.
82. Фасоля А. Роль організаційно-діяльнісних умінь у формуванні компетентного учня-читача. *Українська мова і література в школі*. 2016. № 2. С. 34–38
83. Фасоля А. Читацька компетентність: що формуємо, що і як перевіряємо. *Дивослово*. 2017. № 9. С. 8-15
84. Філатов А. Буктрейлери: від реклами до нового виду мистецтва. 23.01.2013 URL: <http://litakcent.com/2013/01/23/buktrejlery-vid-reklamy-do-novoho-vydu-mystectva/> (дата звернення: 14.04.2020)
85. Федоров А. О. Буктрейлер: как новая форма привлечения к книге и чтению URL: http://www.nbchr.ru/PDF/npk_145/fedorov.pdf (дата звернення: 24.12.2019)
86. Химера Н. Упровадження мультимедійних технологій на уроках зарубіжної літератури. *Зарубіжна література*. 2010. № 3-4. С.3-5.
87. Хлопунова О.В., Анисимова А.А. Буктрейлер как рекламный инструмент: расширение территории бренда. *Филология и лингвистика*. 2017. № 1 (5). URL: <https://moluch.ru/th/6/archive/45/1845/> (дата звернення: 17.08.2020)
88. Хмельовська О. Буктрейлер по-українськи: додаткова промоція книги чи забавки для видавця? URL: <http://archive.chytomo.com/news/buktreyler-po-ukrayinsky-dodatkova-promotsiya-knyhy-chy-zabavky-dlya-vydavtsya> (дата

- звернення 12.06.2020)
89. Храмченко Т. Н. Мотивация школьников к образовательному процессу через активизацию книгочтения путём привлечения современных технологий. *Педагогические науки*. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/motivatsiya-shkolnikov-k-obrazovatelnomu-protsessu-cherez-aktivizatsiyu-knigochteniya-putyom-privlecheniya-sovremennyh-tehnologiy> (дата звернення: 09.09.2020)
90. Хуторской А.В. Компетентностный подход в обучении: научно-методическое пособие. М.: Издательство «Эйдос», Издательство Института образования человека. 2013. — 73 с.
91. Хуторской А. В. Методологические основания применения компетентностного подхода к проектированию образования. *Педагогика высшей школы*. 2017. № 12. С. 85-90. URL: <https://vovr.elpub.ru/jour/article/view/1228/1047#> (дата звернення: 14.04.2020)
92. Черемис І. Нові вимоги до спеціаліста: поняття компетентності й компетенції. *Вища освіта України*. 2006. № 2. С. 84-88.
93. Шарипов Ф. В. Профессиональная компетентность преподавателя вуза. *Высшее образование сегодня*. 2010. № 1. С. 72 – 77.
94. Шевцова Н.В. Коммуникативная функция буктрейлеров к произведениям классической литературы. *Челябинский гуманитарий*. 2012. № 3(20). С. 68-73 URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/kommunikativnaya-funktsiya-buktrejlerov-k-proizvedeniryam-klassicheskoy-literatury> (дата звернення: 06.07.2020)
95. Шевцова Н.В. Отечественные буктрейлеры: проблема эффективности коммуникативной тактики. *Филология. Искусствоведение*. Вып. 81. С. 289-293 URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/otechestvennye-buktrejlyery-problema-effektivnosti-kommunikativnoy-taktiki> (дата звернення: 06.07.2020)
96. Штейнбук Ф. М. Методика викладання зарубіжної літератури у школі: навчальний посібник. Київ.: Кондор. 2017. - 317с.
97. Шуляр В. Управління розвитком методичної компетентності вчителів-

- словесників (конструювання компетентнісно-діяльнісного уроку літератури). *Українська література в загальноосвітній школі*. 2015. №2. С.13-17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ulvzsh_2015_2_5 (дата звернення: 06.05.2020)
98. Щур М. “Україна в еру нечитання”. *Радіо Свобода*. Груд. 9, 2016. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28166311.html>. (дата звернення: 24.12.2019)
99. Щербинина Ю. В. Смотреть нельзя читать. Буктрейлерство как издательская стратегия в современной России. *Вопросы литературы*. 2012. № 3. С. 146–165.
100. Якина Л.Н. Буктрейлер — культурное явление? *Современный культурные практики*. 2014. С. 42-45
URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/buktrejler-kulturnoe-yavlenie/viewer> (дата звернення: 24.12.2019)
101. Яценко Т. О. Методичні орієнтири сучасної шкільної літературної освіти. *Українська мова та література в школі*. 2011. № 5. С.15-16
102. Яценко Т. О. Тенденції розвитку методики навчання української літератури в загальноосвітніх навчальних закладах друга половина XX — початок XXI століття): автореф. дис. на здоб. наук. ст. док. пед. Наук.: 13.00.02 / Київський університет ім. Бориса Грінченка. Київ. 2017. – 45с.
103. 10 українських буктрейлерів [Електронний ресурс] // Inspired : [сайт]. – Текст, граф. і відеодані. URL: <http://inspired.com.ua/books/ukrainian-booktrailers> (дата звернення: 30.06.2020)
104. матеріали сайту studwood.ru
URL: https://studwood.ru/2121658/pedagogika/psihologo_pedagogichni_zasadi_rozvitku_chitatskogo_interesu_uchniv (дата звернення 26.11.2018)

Анкета «Читацька активність»

Вік _____

Стать _____

1. Як ви проводите вільний час:
 - а) читаю книжки
 - б) займаюсь спортом (відвідую спортивні гуртки, граю у футбол тошо)
 - в) спілкуюсь з друзями (відвідуємо кінотеатр, розважаємося в парку, ходимо в кафе)
 - г) проводжу час в соціальних мережах

2. Чому ви читаєте? (ваша мотивація до читання):
 - а) Мені це необхідно для навчання.
 - б) Це моє хоббі. Я люблю читати.
 - в) Я так відпочиваю

3. Якій літературі надаєте перевагу :
 - а) класична література.
 - б) історична література.
 - в) детектив
 - г) пригодницька література
 - г) фентезі
 - д) гумористична література

4. Яким авторам надаєте перевагу?:
 - а) вітчизняні класики
 - б) зарубіжні класики
 - в) сучасні вітчизняні автори
 - г) сучасні закордонні автори
5. Що ти найчастіше читаєш?:
 - а) газети
 - б) книги
 - в) журнали